

Meikääläisiä

Sukututkimuksen taitto kirjaksi

*Opinnäytetyö / 57 sivua
Kitty Salovaara / Kevät 2019*

*Lahden ammattikorkeakoulu
Muotoiluinstituutti*

*Viestinnän koulutusohjelma
Graafinen suunnittelu*

Ohjaaja: Marion Robinson

Tiivistelmä

Tämä opinnäytetyö on kirjan taitto ja suunnittelu kuvittaja Leena Lumpeen keräämän laajan sukututkimusaineiston pohjalta. Kirjan suunnittelu sisälsi seuraavat vaiheet: sisällön taitto, typografian, hakemiston, sisällysluettelon, otsikoiden ja kannen suunnittelu, kuvien asettelu ja kokonaisuuden hiominen. Valmiin kirjan piti olla ammattimaisesti suunniteltu, toteutettu ja herättää erilaisten lukijoiden mielenkiinto. Pyrkimyksenä oli, että valmis kirja on korkealaatuinen, kiinnostava ja innostava, paitsi sisällön ja graafisen ilmeen kautta, myös fyysisenä esineenä.

Pääasiallinen tutkimusmetodi oli tietokirjojen ja julkaisujen vertailu ja hyvien esimerkkien seulominen oman suunnittelutyön pohjaksi. Alan teoksia vertaamalla syntyi käsitys yleisistä käytännöistä ja parhaiten toimivista ratkaisuista. Vertailun jälkeen seurasi luonnosteluvaihe. Kirjan kirjoittaja on seurannut prosessia läheltä ja kommentoinut tarvittaessa. Haasteena työssä olivat laaja fakta-aineisto ja sen järkevä taittaminen. Tekstihierarkiaan paneutuminen ja sen suunnittelu oli suurin yksittäinen työvaihe.

Prosessi opetti ennen kaikkea kokonaisuuden hallintaa ja kirjan taiton kaikki eri työvaiheet. Prosessin muita oppeja olivat fakta-aineiston massoittelu helposti luettavaksi ja typograafisten ratkaisujen vaikutus tekstin rytmiin. Lopulta kirjan graafinen ilme vastasi sisällön ja aiheen sille asettamiin tavoitteisiin.

Avainsanat: kirjan taitto, tietokirjan taitto, sukututkimus, typografia, kirjan kannen suunnittelu, tekstihierarkia

Abstract

This Bachelor's thesis is a book design for a family genealogy, written by illustrator Leena Lummer. The project included typography, picture, text, index and cover design. The material was heavy on facts, years and lists. The goal was to make a high quality, interesting and inspiring book, achieved with the layout but also as a physical object. The book is intended to be approachable for different audiences.

The main research method for this thesis has been studying nonfiction books and different publications to find ways to present and design a fact based text. The author of the book has monitored the process and given her comments when needed. The biggest challenges were to make the layout of the large fact based content appealing and easily accessible for different audiences.

Lessons learned during the process were the ability to master the big picture of designing a book, understanding the text hierarchy and how to use it to create a pleasant and structured reading experience. The final book is in line with the original goal.

Keywords: book design, nonfiction book design, genealogy, typography, book cover design, text hierarchy

Sisältö

<u>1. Johdanto</u>	4
1.1 Aiheen esittely.....	4
1.2 Projektin valinta.....	4
1.3 Tutkimusaineisto.....	5
1.4 Kappaleiden esittely.....	5
1.5 Tavoitteet.....	6
1.6 Tutkimuskysymykset.....	6
<u>2. Taustoitus</u>	7
2.1 Yleistä sukututkimuksista.....	7
2.2 Esimerkkikirjat.....	8
2.3 Konventiot esimerkkikirjoissa osa I, vanhat kirjat.....	9
2.4 Konventiot esimerkkikirjoissa osa II, uudet kirjat.....	11
2.5 Typografian rooli lukukokemuksessa.....	13
2.6 Moodboardit työkaluina.....	14
<u>3. Prosessi</u>	18
3.1 Työvaiheet.....	18
3.2 Typografia.....	22
3.3 Tekstihierarkia.....	25
3.4 Sommittelu.....	35
3.5 Hakemisto.....	36
3.6 Kansi.....	36
3.7 Viimeistely.....	37
3.8 Paino ja sidonta.....	38
<u>4. Lopputuote</u>	39
<u>Lähdeluettelo</u>	55

1. Johdanto

1.1 Aiheen esittely

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia kuinka sukututkimuksen taitto kiinnostavaksi ja helposti lähestyttäväksi kirjaksi onnistuu typografian ja graafisen suunnittelun keinoin.

Isoäitini, kuvittaja Leena Lumme, teki sukututkimuksestaan kirjan. Kirjan nimi on *Meikäläisiä* ja sitä on tarkoitus painaa noin 20 kappaletta suvun omaan käyttöön.

Pyrin taiton, grafiikan ja typografian keinoin jäsentelemään suuren aineiston sellaiseen muotoon, että lukija löytää etsimänsä ja pystyy helposti navigoimaan kirjan sivuilla.

Haasteena työssä oli laaja fakta-aineisto ja runsas määrä vuosilukuja. Tavoitteeni oli visuaalisilla ratkaisuilla tehdä kirja kiinnostavaksi erilaisille yleisöille.

1.2 Projektin valinta

Sisällön ja grafiikan tulee toimia sopusoinnussa ja muodostaa ehjä kokonaisuus.

Opinnäytetyöni aihe valikoitui sattumusten kautta. Isoäitini, kuvittaja Leena Lumme, on jo vuosia tehnyt sukututkimusta.

Käymme usein keskusteluja muodosta, grafiikasta, kuvituksesta ja visuaalisten ratkaisujen vaikutuksesta katsojaan, ja päättimme, että teemme sukututkimuksesta kirjan.

Huomasin nopeasti, että projekti tulisi olemaan melko työläs ja vaikeakin. Aineistoa oli runsaasti, sukututkimuskirjoja on kirjoitettu satoja vuosia mutta digitalisena aikana menet ja työkalut ovat muuttuneet ja tarjoavat runsaasti mahdollisuuksia taittoon. Koska tein opinnäytetyön toisen henkilön materiaalista, työni valmistuminen oli sidoksissa kirjailijan näkemyksiin ja aikatauluihin. Pohdin paljon kirjan kokoa, typografiaa, palstoitusta ja yleistä graafista ilmettä, ja vähitellen näin tässä erinomaisen opinnäytetyön aiheen. Minulle on ollut tärkeätä, että opinnäytetyö tarjoaa tarpeeksi haasteita ja oppimismahdollisuuksia.

Kirjaprojektissa nousivat jatkuvasti pinnalle samat kysymykset grafiikan ja typografian rooleista käyttökokemuksen siivittäjänä. Graafisilla ratkaisuilla, esimerkiksi kontraisteilla eri tekstiosoiden välillä, palstoituksella ja kuvien sijoittelulla voi kirjasta tehdä helpommin luettavan. Käytin myös hyväkseni tekstipalstojen leveyksiä ratkomaan ongelmia, kun teksti oli liian pitkä tai lyhyt tietyille sivulle.

Hyvin suunniteltu kirjan taitto tarjoaa lukijalle rytmin lukukokemukseen.

1.3 Tutkimusaineisto

Aloitin käymällä läpi kymmeniä tietokirjoja, sukututkimuksia ja sukututkimusta käsitteleviä kirjoja selailemalla niitä kirjastoissa ja kirjakaupoissa. Samalla tunnustelin, tutkin ja koeluin erikokoisia kirjoja saadakseni tunteen sopivasta kirjamallista.

Kiinnitin huomiota seuraaviin asioihin: typografia, kirjan koko, materiaali, tekstihierarkia ja taitto.

Saatuani yleiskuvan tarjonnasta ja sopivasta kirjan koosta, valitsin neljä esimerkkikirjaa, joiden kohdalla paneuduin sukututkimuksen konventioihin, ja joiden avulla etsin sopivaa mallia omalle kirjalleni. Esimerkkikirjat esitellään teoriaosuudessa, luvussa 2.

Tutkin myös sukututkimuksen historiaa ja nykytilaa Suomessa Suomen sukututkimusseuran kirjoituksista ja sukututkimusseuran lausunnoista mediassa. Nämä tiedot löytyvät myös luvusta 2.

1.4 Kappaleiden esittely

Johdannossa esittelen aiheen ja perustelen projektin valintaan johtaneet seikat. Kerron myös tavoitteeni ja tutkimuskysymyksen, sekä pohdin kokonaisuudenhallintaa.

Teoriaosuudessa, kappaleessa kaksi, paneudun esimerkki kirjojen ominaisuuksiin. Esittelen ominaisuuksia, eroavaisuuksia ja konventioita kirjallisesti ja kuvaesimerkkejä käyttäen.

Kolmannessa kappaleessa kuvailen prosessin kulkua ja eri työvaiheita. Kuvailen kuinka ja miksi tein valinnat typografian, tekstihierarkian, gridin, kannen ja hakemiston kohdalla. Esittelen prosessi-kappaleessa myös tekemiäni luonnoksia ja sitä polkua, joka johti lopputulokseen.

Prosessin viimeisinä vaiheina olivat viimeistely, paino ja sidonta, jotka kuvaan kappaleen lopussa.

Neljännessä kappaleessa esittelen lopputuotteen, painovalmiin kirjan. Esitän kuvien avulla miltä valmiita aukeamat ja kansi näyttävät.

Kuva 1. Hagelstams Antikvariat

1.5 Tavoitteet

Tavoitteeni on visuaalisilla ratkaisuilla tehdä kirja kiinnostavaksi erilaisille yleisöille. Pyrin siihen, että kirja valmistuessaan on korkealaatuinen, kiinnostava ja innostava, paitsi sisällön ja graafisen ilmeen takia, myös fyysisenä esineenä. Henkilökohtaiset tavoitteeni olivat kehittyä kirjan sisällön ja kannen hallinnassa ja graafisessa suunnittelussa. Haluan jatkossakin suunnitella kirjoja, erityisesti kirjojen kansia, ja toivon, että tämä työ on opettanut minut perehtymään kirjan aineistoon huolellisesti, hakemaan oikeita ratkaisuja paitsi luonnostellen, myös järjestelmällisesti ja tehokkaasti.

1.6 Tutkimuskysymykset

Päätutkimuskysykseni on ”Kuinka taittaa monimutkainen sukututkimus helposti lähestyttäväksi ja visuaalisesti kutsuvaksi kirjaksi?”

Pohdin myös opinnäytetyössäni seuraavia:

Millainen on paras kansivaihtoehto? Kannen pitää kiittää kirjan sisältö ja sen tulee olla hillitty ja samaan aikaan herättää lukijan kiinnostus.

Kuinka kirjan sisältö kannattaa esittää, jotta käyttökokemus on sekä helppo, että kutsuva?

Miten sukututkimuksen faktaan perustuvan kirjan voi visuaalisin keinoin saada kiinnostavaksi muillekin kuin lähisukulaisille?

Mikä fontti toimii parhaiten kirjassa, joka sisältää paljon yksityiskohtaista tekstiä?

2. Taustoitus

2.1 Yleistä sukututkimuksista

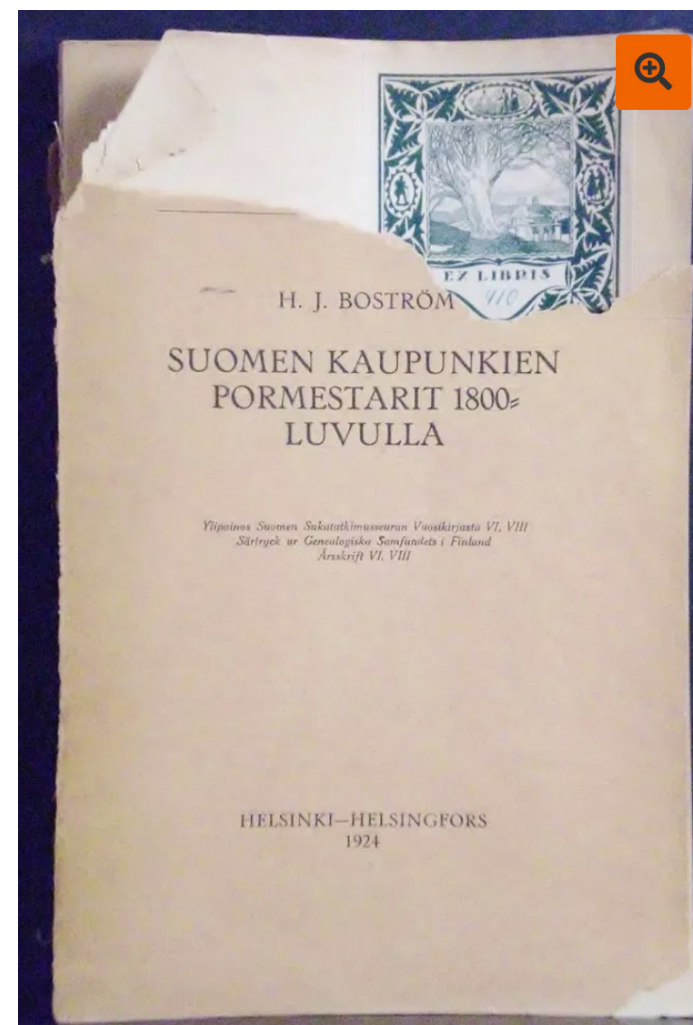
Suomen sukututkimusseuran mukaan innostus sukututkimuksen tekoon on lisääntynyt sen jälkeen suuri osa tutkimuksiin tarvittavista lähdeaineistoista on digitoitu verkkoon. (MTV3 Uutiset 2015)

Digitaalisten työkalujen ja digitaalisten arkistojen avulla sukututkimuksen teko on nyt kaikkien kansalaisten käsissä, kun aiemmin kirjoiksi painettu sukututkimus oli suurelta osin tutkijoiden ja ammattikirjoittajien käsissä.

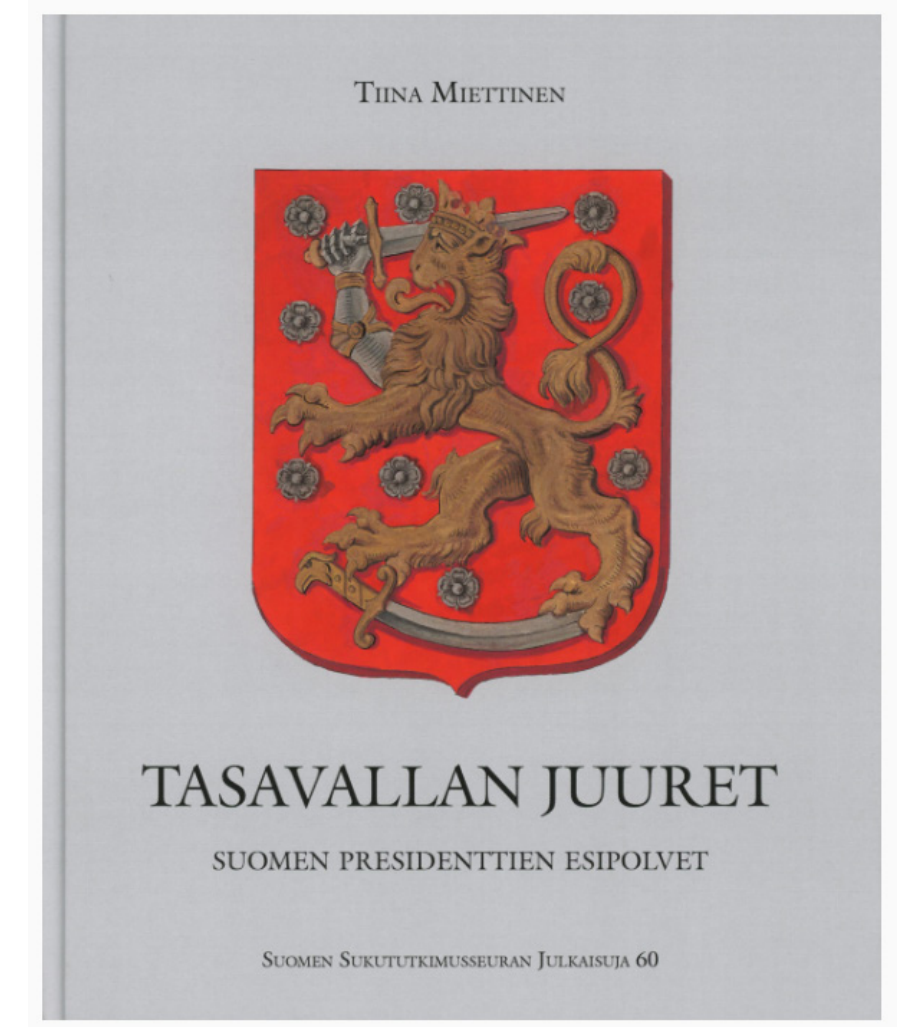
Suomen sukututkimusseuran toiminnanjohtaja Pasi T. Kuusiluoma arvioi, että sukututkimusta tekee tällä hetkellä noin 20 000 suomalaista. Suomessa toimii myös runsaasti sukututkimusseuroja, joiden kautta harrastajien määrä nousee noin 200 000:een. (Pasi T. Kuusiluoma 2012)

Tarkkaa lukua julkaistuista sukututkimuksista ei ole, koska suuri osa niistä julkaistaan vain pienelle sukulaisjoukolle ja painomäärät liikkuvat kymmenissä. Suomen sukututkimusseuran oma julkaisusarja SSJ (Suomen sukututkimusseuran julkaisuja) sisältää vuosien 1922 ja 2017 välillä 60 teosta. (Suomen sukututkimusseura.)

Kuvissa sarjan vanhimman ja uusimman kirjan kannet.

Kuva 2. (H.J. Boström 1922)

Kuva 3. (Tiina Miettinen 2017)

Kuva 4. Hagelstams Antikvariat

2.2 Esimerkkikirjat

Opinnäytetyössäni esitän kysymyksen: Kuinka suunnitella ja taittaa monimutkainen sukututkimus helposti lähestyttäväksi ja visuaalisesti kutsuvaksi kirjaksi.

Seuloessani läpi sekä vanhoja että nykyaikana painettuja sukututkimuksia päädyin valitsemaan viisi kirjaa esimerkkikappaleiksi. Vanhoja sukututkimuksia tarkastelen seuraavien teosten kautta: Sukukirja I, Suomen aatelittomia sukuja, Axel Bergholm ja Slätkkalender, P. ER. Gadd.

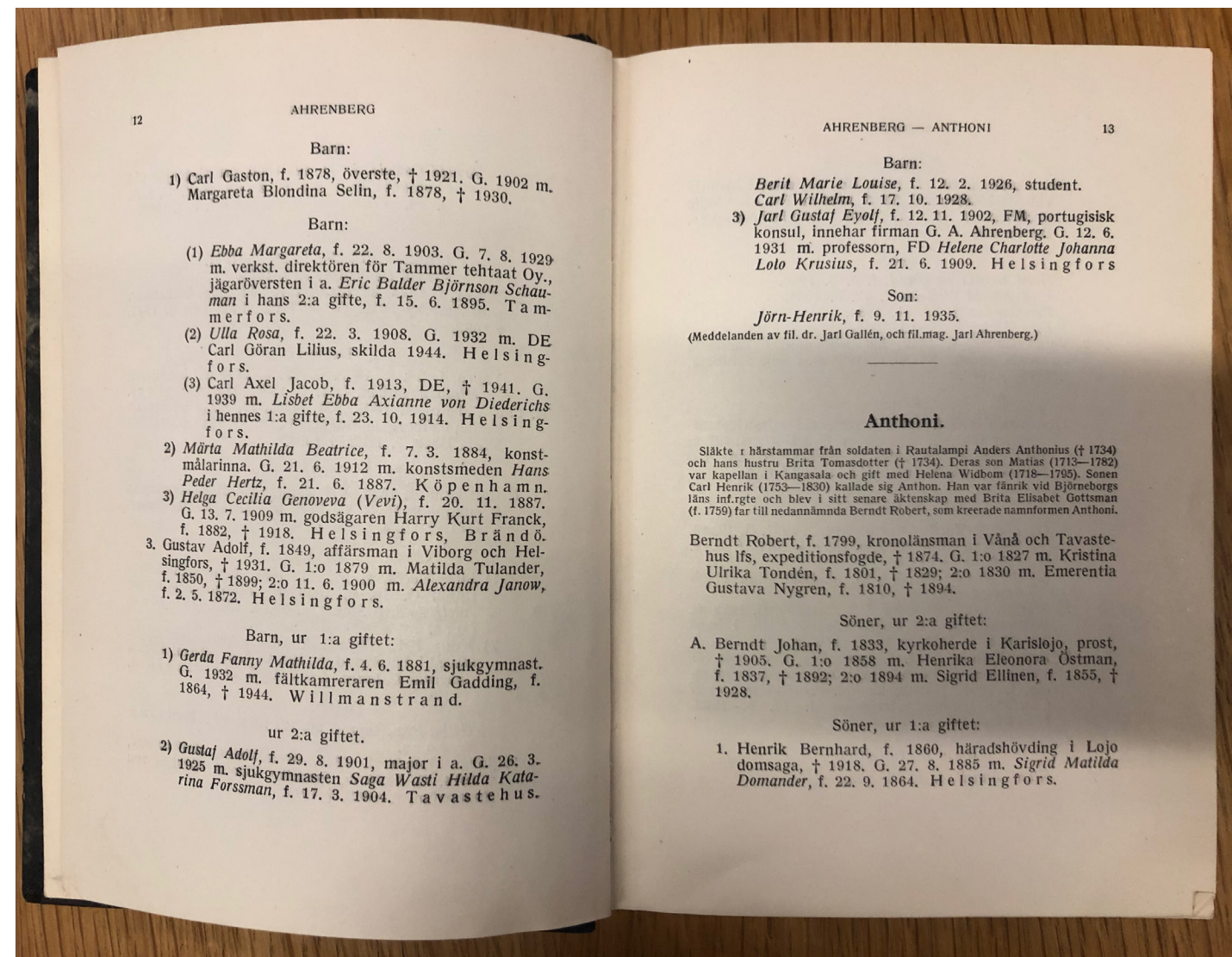
Uudempiä teoksia edustavat seuraavat esimerkkikirjat: Castrén-suku 2012, Jaakko Castrén ja Kaskitulilta Käräjätupaan, Pentti Oinonen.

Luokittelen uusiksi kirjoiksi ne, jotka on kirjoitettu ja painettu digitaalisena aikakautena, eli sen jälkeen kun Tim Berners-Lee keksi World Wide Webin vuonna 1989. (World Wide Web foundation)

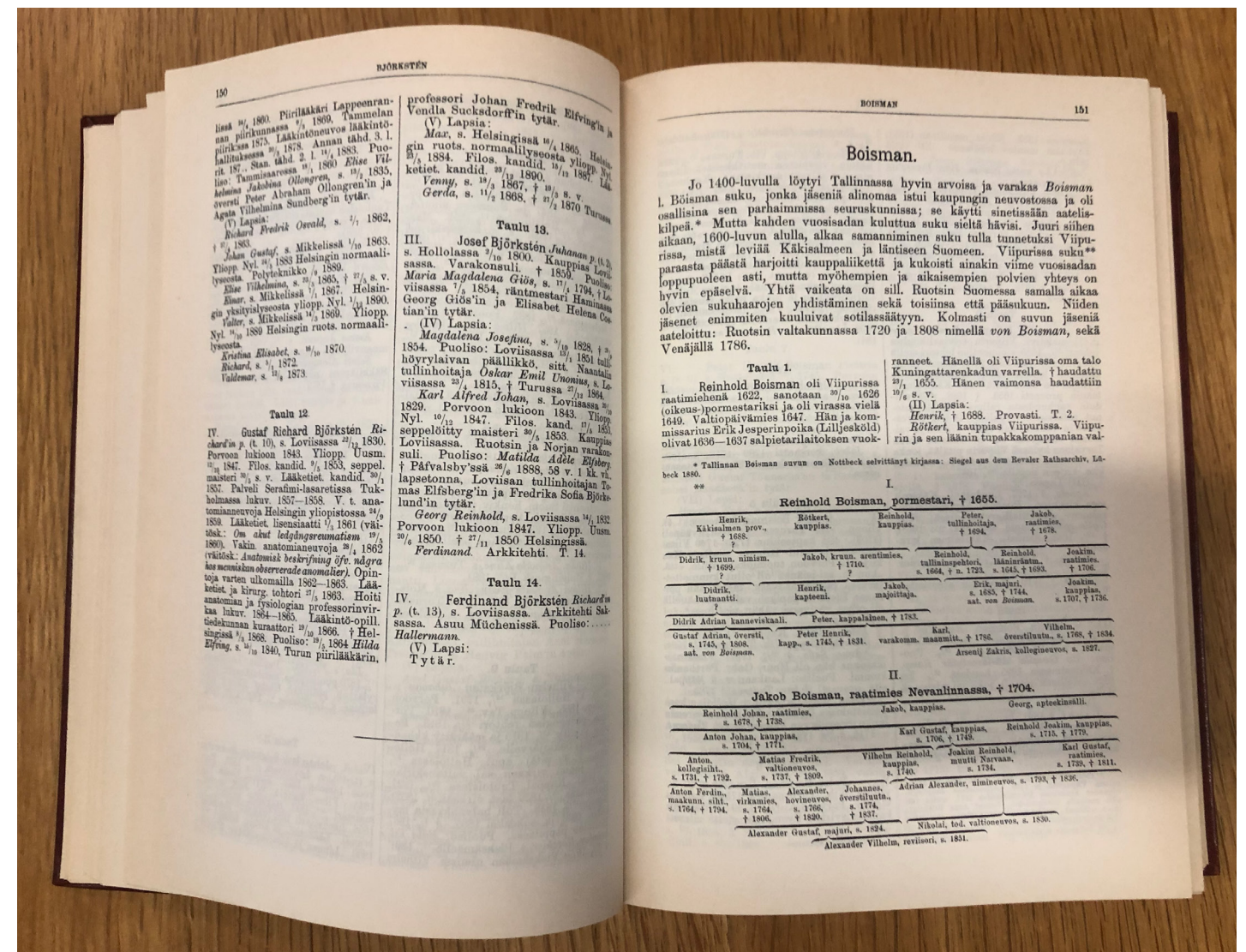
Pyrin näiden esimerkkien avulla valottamaan eri aikakausien konventioita, ja syitä omiin ratkaisuihini Meikäläisiä-kirjan taitossa.

2.3 Konventiot esimerkkikirjoissa osa I, vanhat kirjat

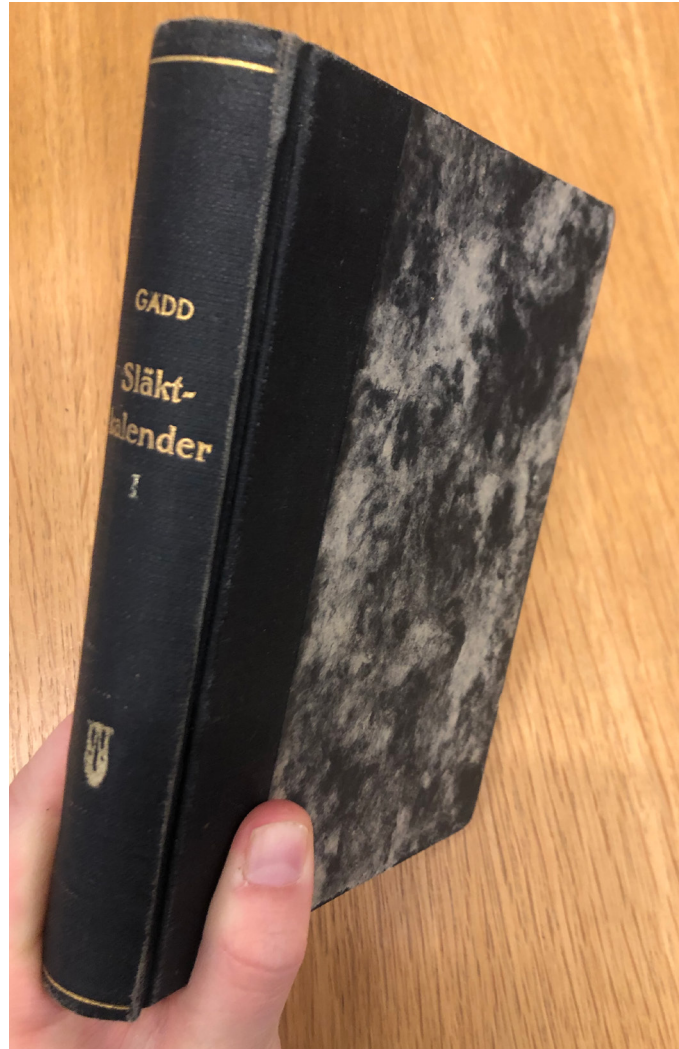
Tarkastalen tässä esimerkkikirjojen typografiaa, kansia, kokoa ja taittoa.

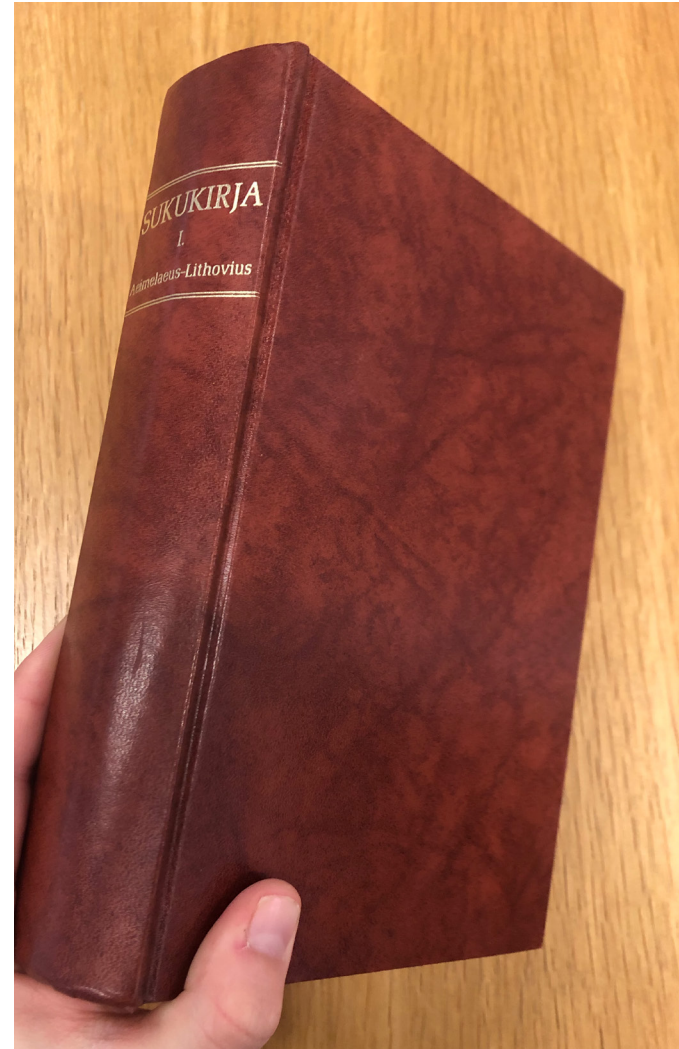
Kuva 5. (P. ER. Gadd 1948)

Kuva 6.. (Axel Bergholm 1901)

Kuva 7. (P. ER. Gadd 1948)

Kuva 8. (Axel Bergholm 1901)

Kummassakin esimerkkikirjassa käytössä on päätteellinen fontti ja nimien kohdalla käytetään kursiivia. Eri tekstiosuudet eritellään toisistaan tekstihierarkian ja graafisten elementtien avulla. Esimerkkinä graafisesta elementistä näkyy kuvassa 1 käytetty viiva ja kummassakin käytetään sisennyksiä.

Informaatio kirjasta eli kirjan nimi, osio ja sivunumero löytyvät sivun ylä laidasta. Kirjan ylä laidassa oleva kirjan nimi kirjoitetaan versaalilla, mutta leipätekstiä pienemmällä pistekoolalla. Molemmissa kirjoissa on käytetty leipätekstissä pienempää fonttia erikoistarkoitukseen. Toisessa kirjassa pientä fonttia on käytetty taulukossa ja toisessa uuden kappaleen esittelytekstiin.

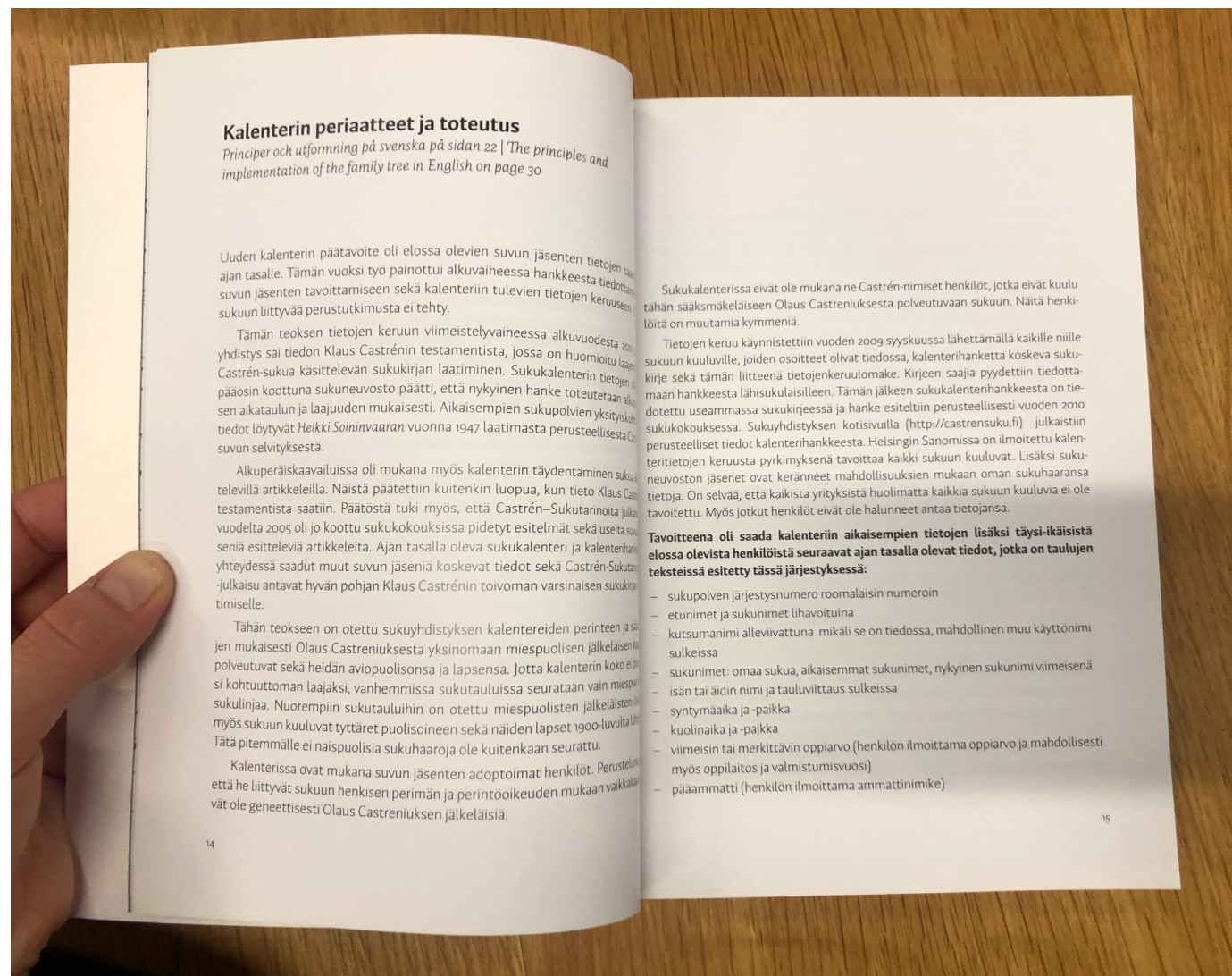
Otsikot on kirjoitettu gemena-tekstillä, mutta isolla alkukirjaimella, ja ne on lihavoitu. Kummassakin kirjassa teksti on sovitettu palstaan. Palstaan sovittaminen on aiheuttanut sen, että kirjainten ja sanojen välistykset vaihtelevat epäsäännöllisesti.

Kirjat ovat kooltaan melko pieniä, nykyisten taskukirjojen kokoisia ja kovakantisia. Kummankin esimerkkikirjan kansi on päällystetty marmorikuvioisella paperilla. Kirjojen kansissa ei ole tekstiä. Kirjan nimi on painettu horisontaalisesti kirjan selkämykseen ja folioitu kullan värillä. Ja kirjan paperi materiaali on melko huokoista ja luonnonvalkoista.

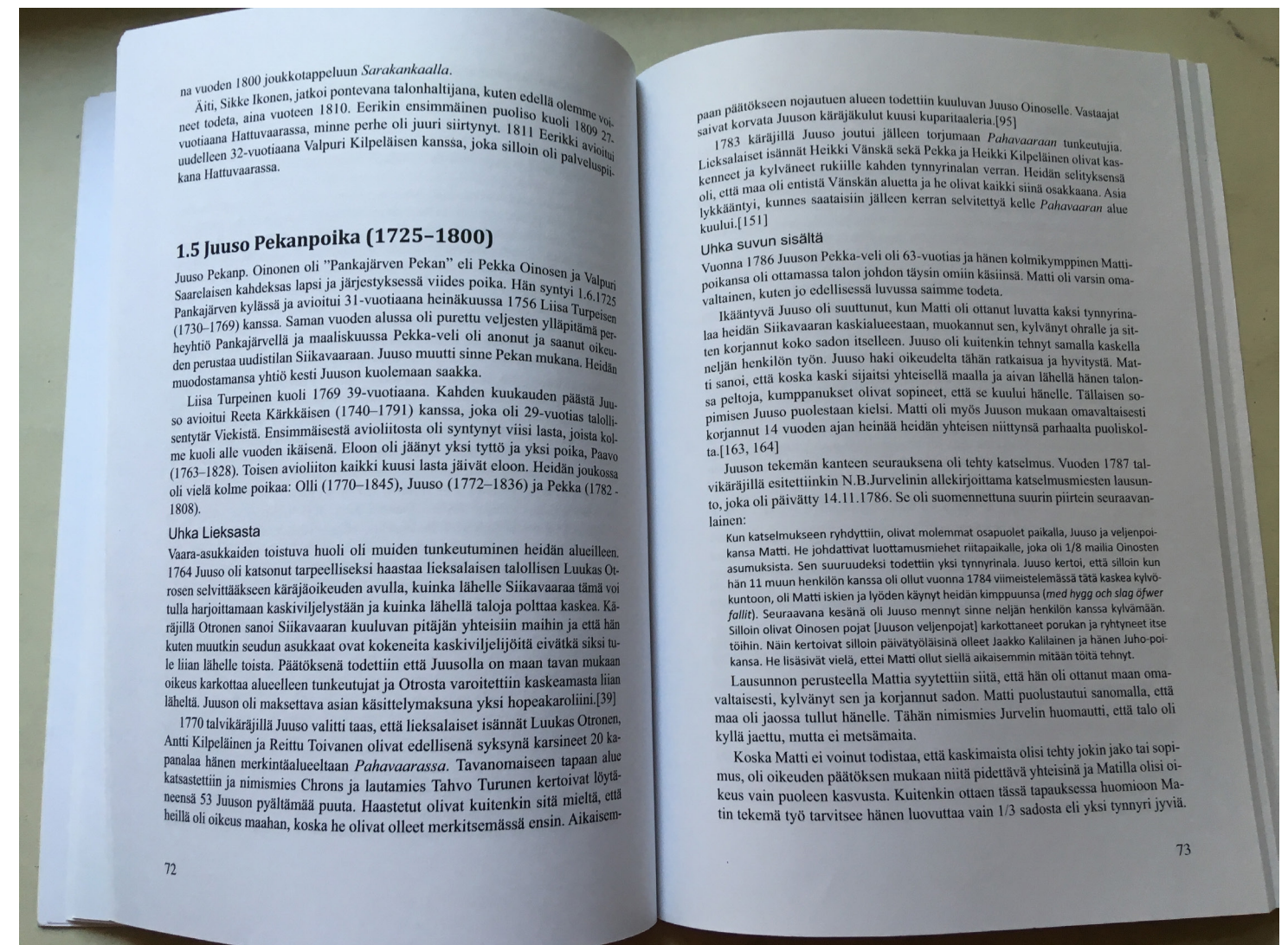
Selkämyksissä on myös kullan värillä folioidut graafiset elementit kirjan nimen kummankin puolin. Selkämyksen fontti on mahdollisimman suuri.

2.4 Konventiot esimerkkikirjoissa, osa II, uudet kirjat

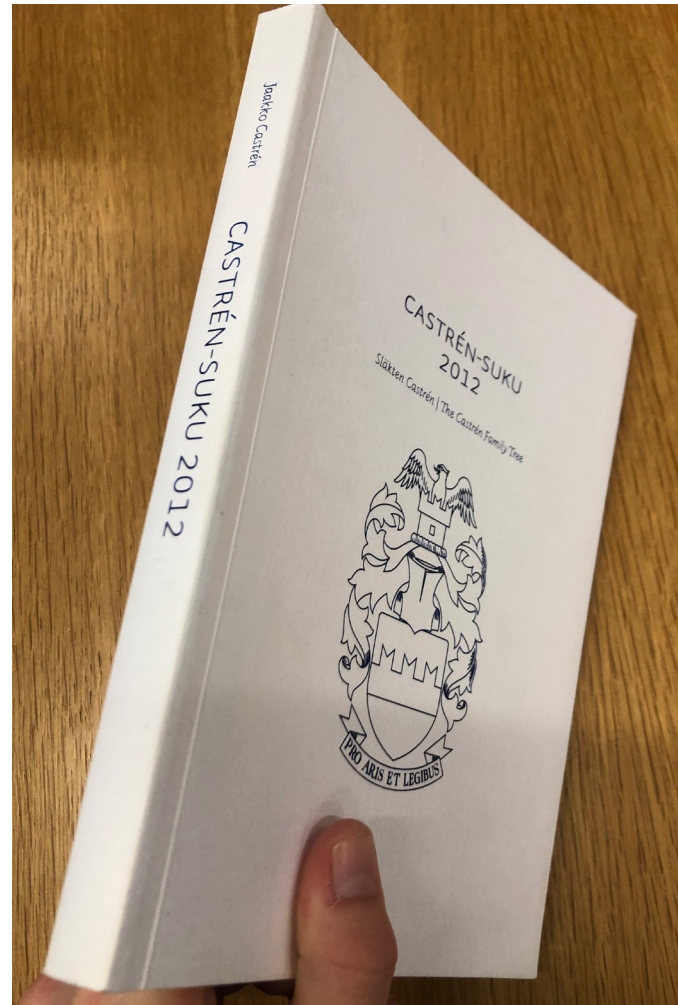
Tarkastelen tässä esimerkkikirjojen typografiaa, kansia, kokoa ja taittoa.

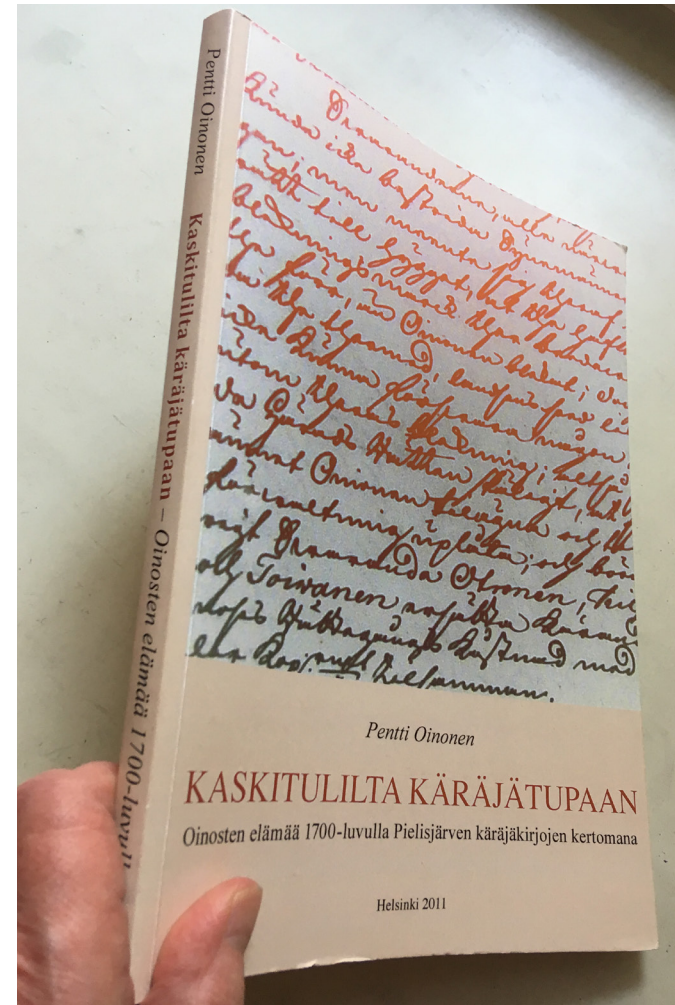
Kuva 9. (Jaakko Castrén 2012)

Kuva 10. (Pentti Oinonen 2011)

Kuva 11. (Jaakko Castrén 2012)

Kuva 12. (Pentti Oinonen 2011)

Esimerkkikirjoista toinen on kirjoitettu päätteellisellä, toinen päätteettömällä fontilla. Kummassakin on vanhoja esimerkkikirjoja suuremmat rivivälit ja fontti on suurempi. Sivunumerot ovat sivun alalaidan ulkokulmissa ja sivun ylälaudassa on informaatiota vain kappaleen vaihtuessa uuteen.

Kappaleiden otsikot on kirjoitettu gemeni-fontilla ja ne on lihavoitu. Kirjojen palstat on sovitettu palstaan, mutta ne ovat selvästi leveämpiä kuin vanhoissa esimerkkikirjoissa. Teksteissä ei ole ylimääräisiä välilyöntejä tai sanojen venytystä.

Kummatkin kirjat ovat pehmeäkantisia ja nimet on painettu etukannelle ja kirjan selkämykseen. Kirjojen kansissa on nimen lisäksi alaotsikko, kirjailijan nimi ja painovuosi. Informaatiota on selvästi enemmän kuin vanhemmissa kirjaesimerkeissä.

Kirjojen nimet on kirjoitettu versaalilla ja kummankin kirjan etusivulla on kuva. Kansissa on käytetty värejä ja teksti on keskitetty. Kirjat ovat selvästi ohuempia kuin vanhemmat teokset, vaikka vanhat ja uudet esimerkkikirjat ovat melko samankokoisia.

Kirjoissa käytetty paperi on valkoista ja kiiltävää.

2.5 Typografian rooli lukukokemuksessa

Luin typografian teorioista ja palasin taas selamaan lisää kirjoja. Suurin osa kirjoista, lehdistä ja muista painotuotteista käyttää päätteellistä fonttia (serif). Verkkajulkaisuissa käytetään usein päätteetöntä fonttia (sans-serif). (Kole 2013.)

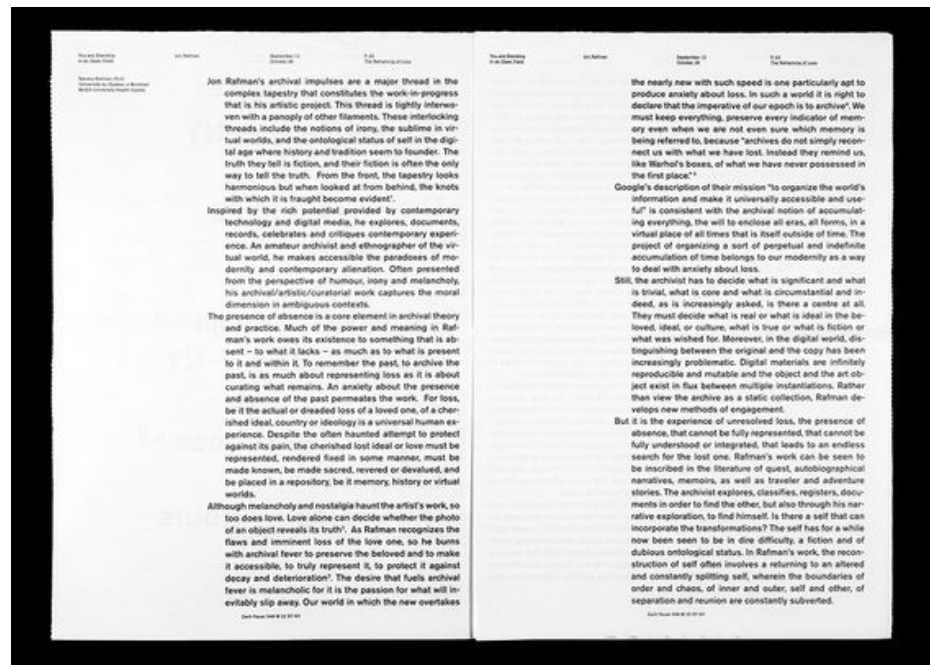
Suomen lauseet ja sanat voivat olla hyvinkin pitkiä. Sukututkimuksessa käytetään paljon lainattuja lauseita ja vanhojen rippikirjojen tekstejä, ja niissä sanojen ja lauseiden pituudet voivat olla nykykirjallisuuden tekstejä pidempiä.

Päätteellisiä fontteja on historiallisesti arvostettu koska ne ovat helposti luettavia ja niiden avulla voi nopeasti lukea pitkiä tekstejä. Päätteellinen fontti tekee lukemisen helpoksi, koska niiden avulla katse liukuu helposti rivillä eteenpäin, erityisesti silloin kun rivit ovat pitkiä ja sanojen välillä on paljon tilaa. (Strizver 2019.)

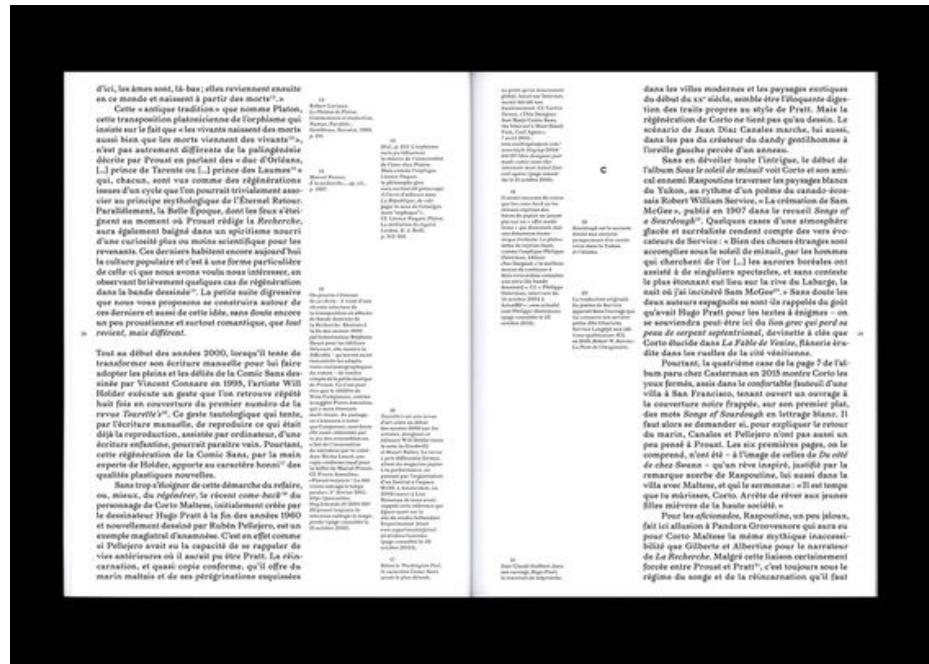
Päätteelliset Serif-fontit ovat helpompilukuisia, koska lisäviiva (pääte) tekee jokaisesta kirjaimesta selkeämmän ja silmä erottaa ne nopeammin toisistaan. Serif-fontti kuljettaa lukijan katsetta helposti sanasta sanaa ja lauseesta toiseen. (Cousins, 2018.)

Päätteelliset Serif-tekstit ovat siis helpompilukuisia printissä. Tämän voi myös havaita omassa arkipäivässään lukiessaan sanomalehtiä, kirjoja ja muita painettuja dokumentteja joissa käytetään päätteellisiä fontteja. Design Shack julkaisun artikkelissa Carrie Cousins selostaa päätteellisten ja päätteettömien fonttien eroa. Päätteettömät Sans-serif -tekstit toimivat paremmin näytöltä lukiessa, tai kun fontin koko on pienempi. (Scribe Consulting, 2018)

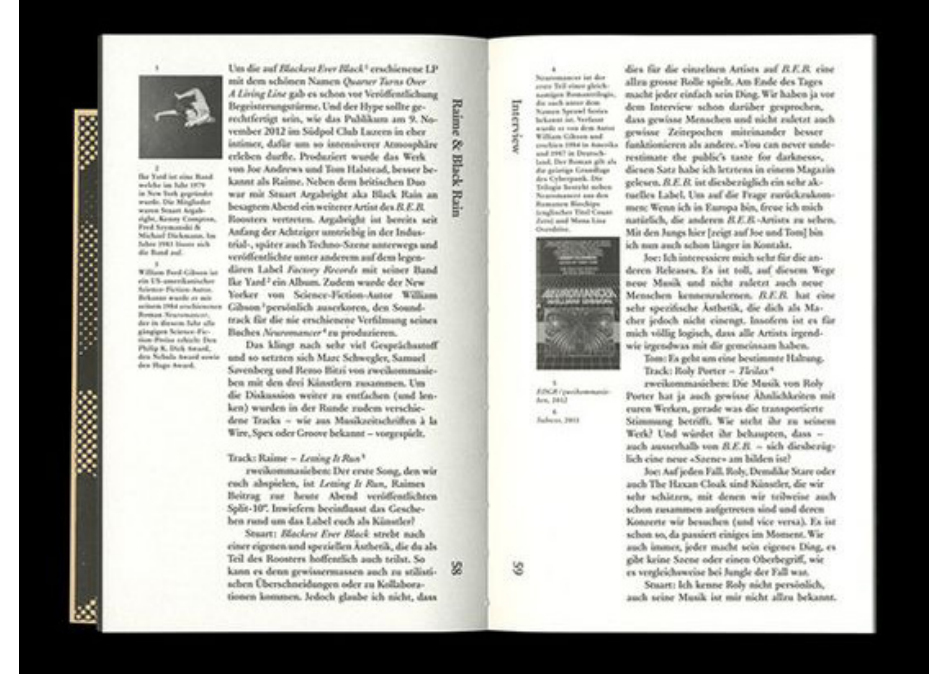
2.6 Moodboardit työkaluina

Kuva 13.

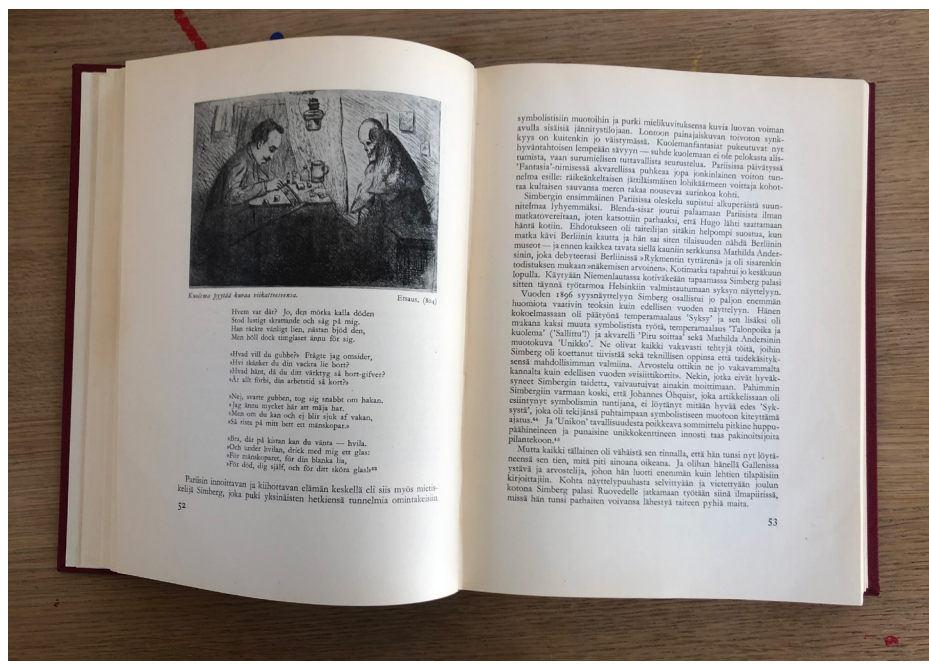
Kuva 14.

Kuva 15.

Kuva 16.

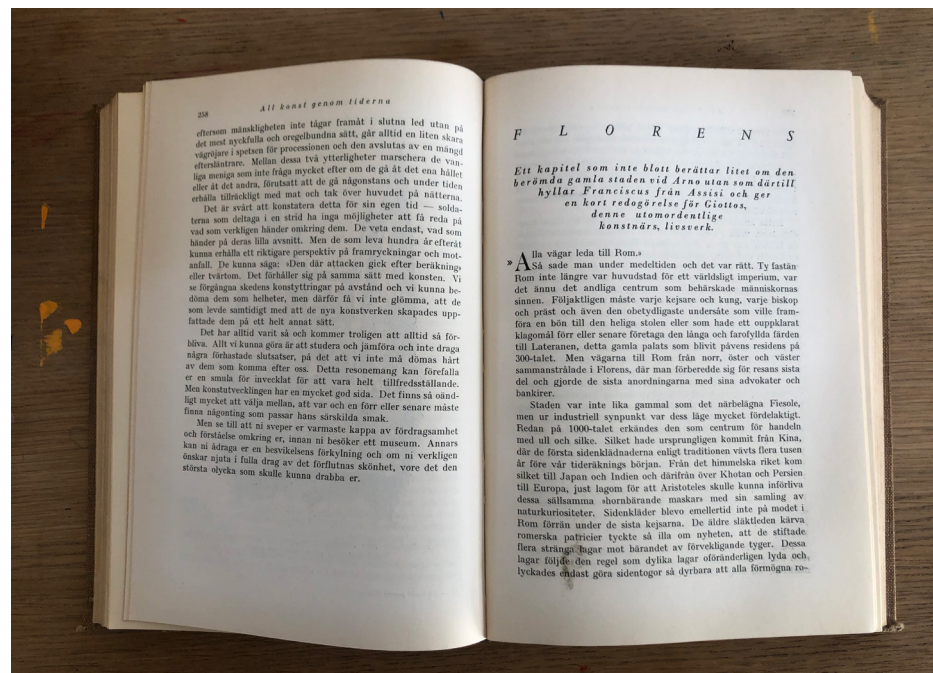
Kuva 17.

Kuva 18.

Tekstihierarkia

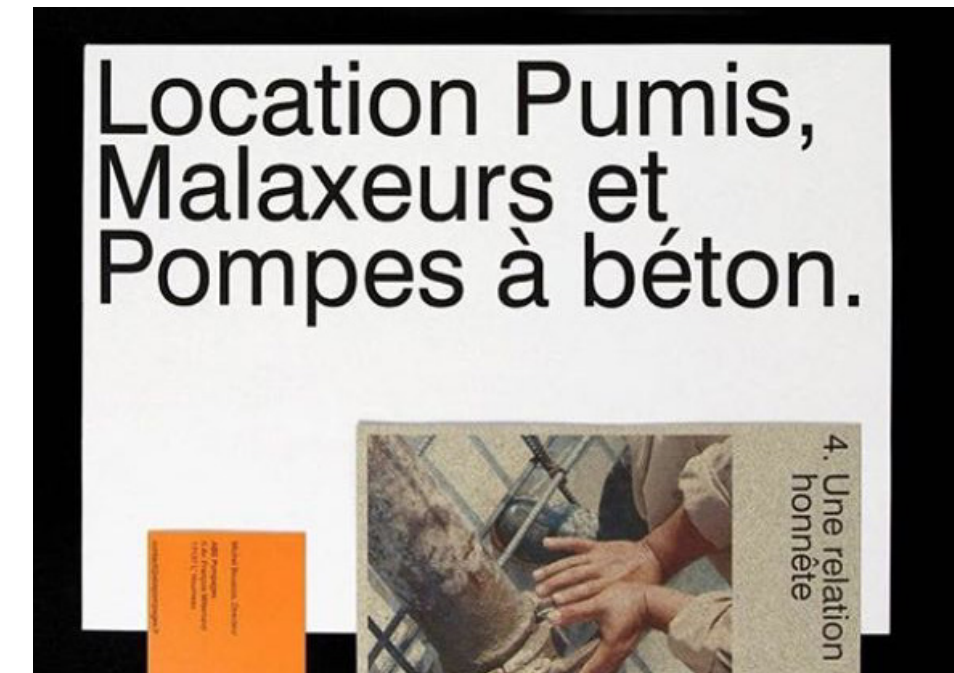
Otsikointi

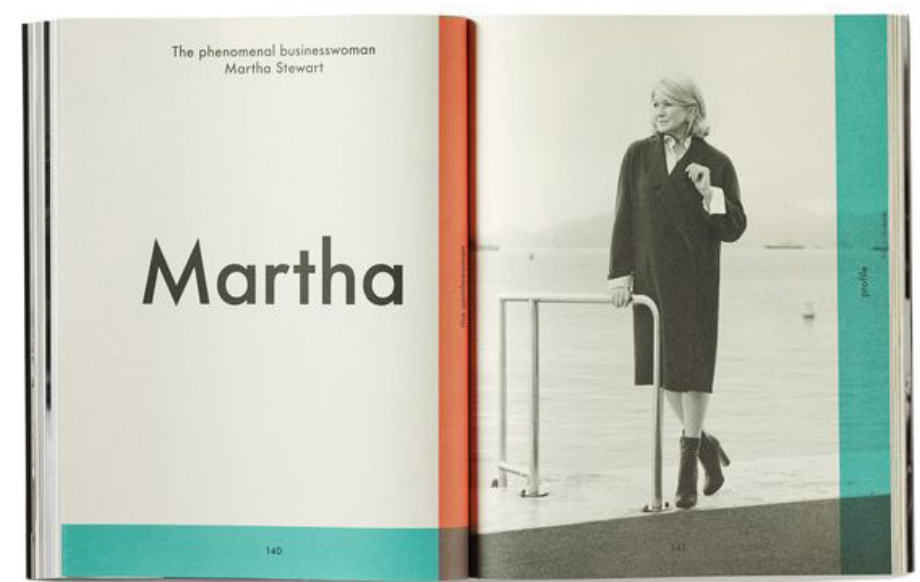
Kuva 19.

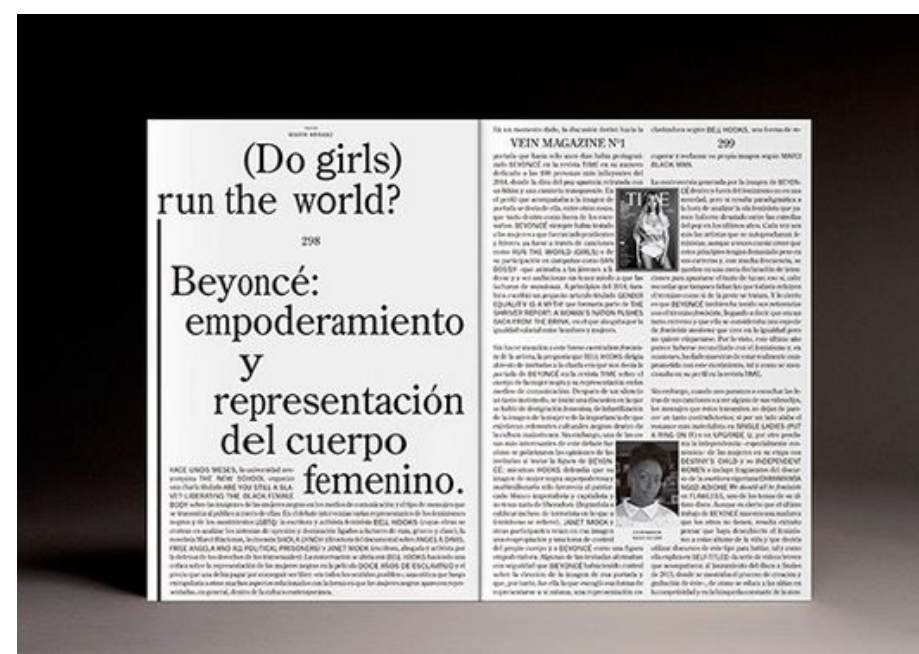
Kuva 20.

Kuva 21.

Kuva 22.

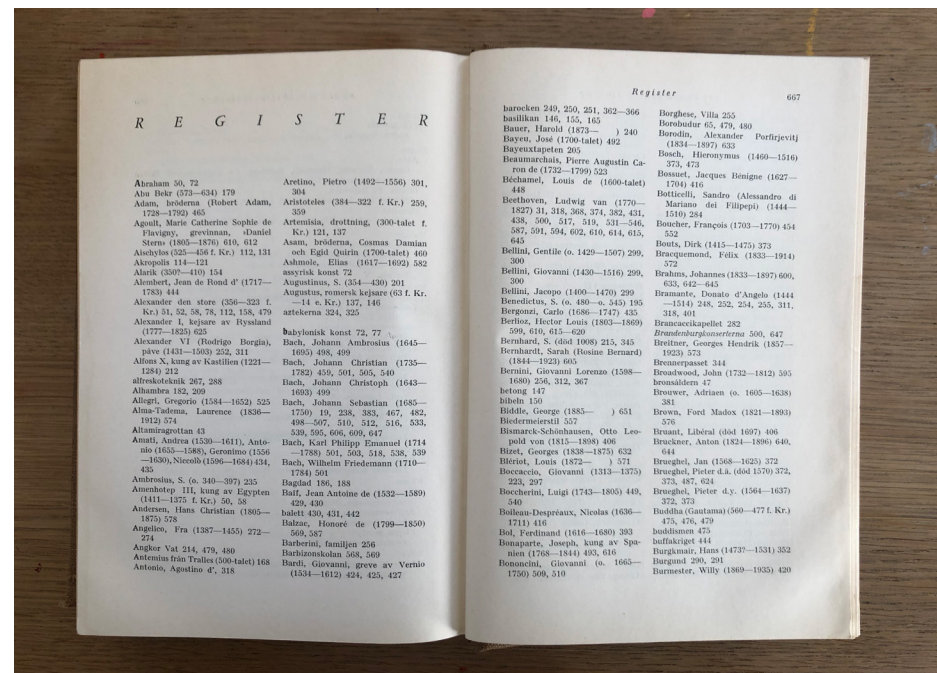

Kuva 23.

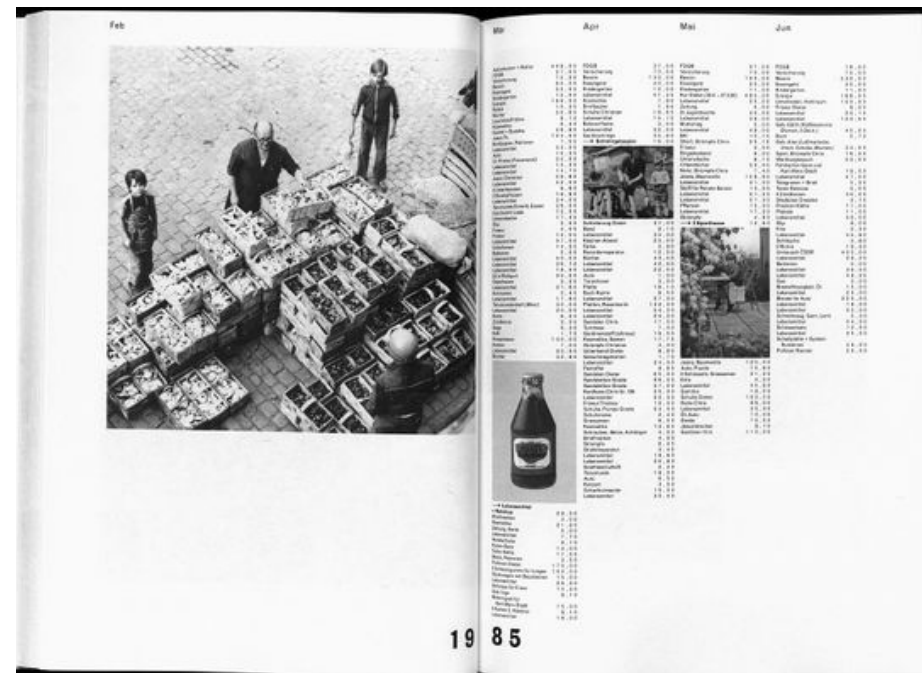

Kuva 24.

Hakemisto

Kuva 25.

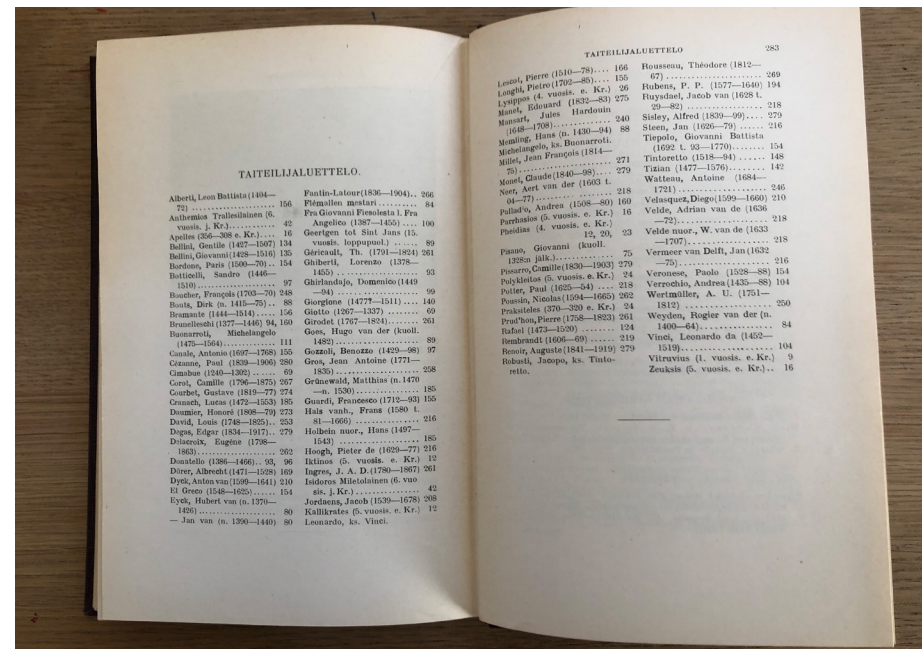
Kuva 26.

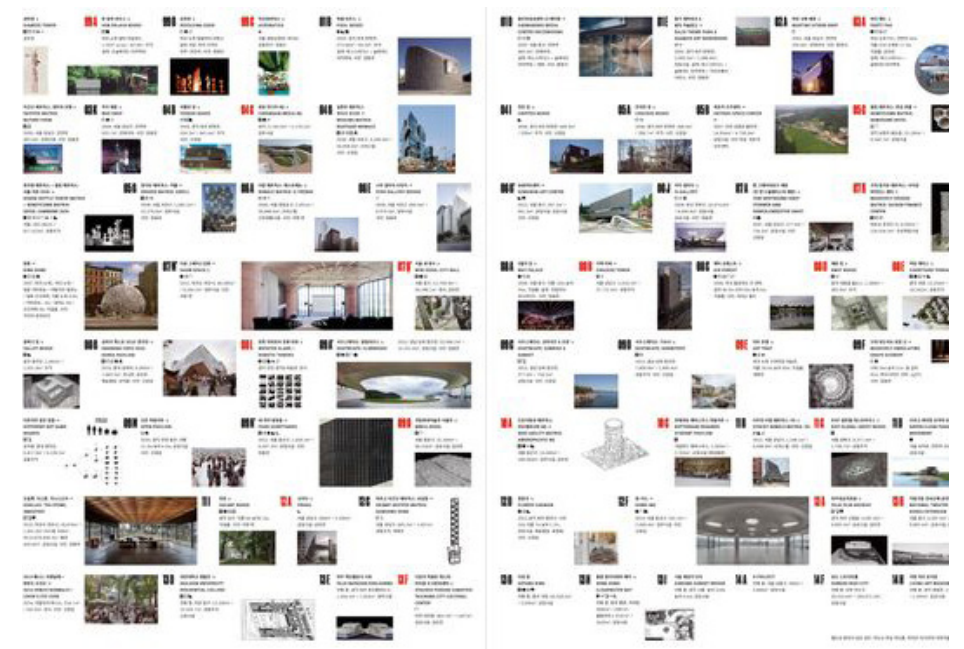
Kuva 27.

Kuva 28.

Kuva 29.

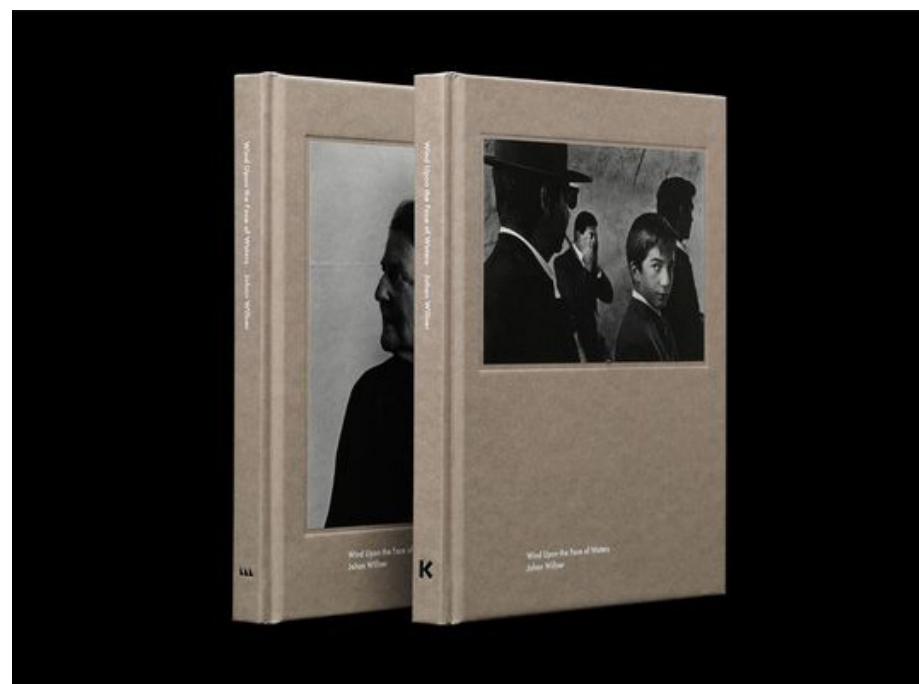

Kuva 30.

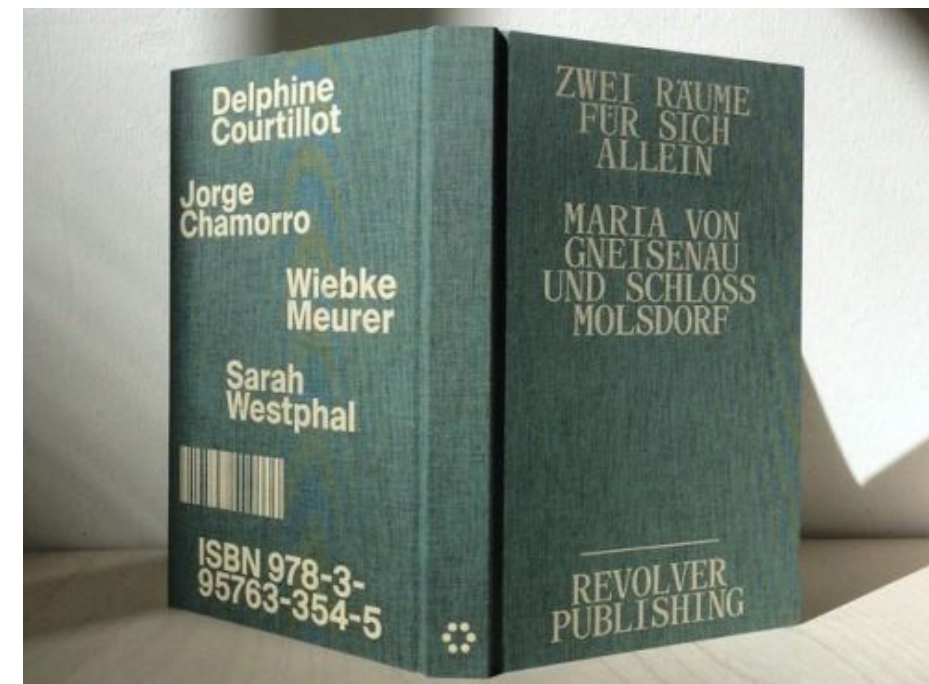
Kansi

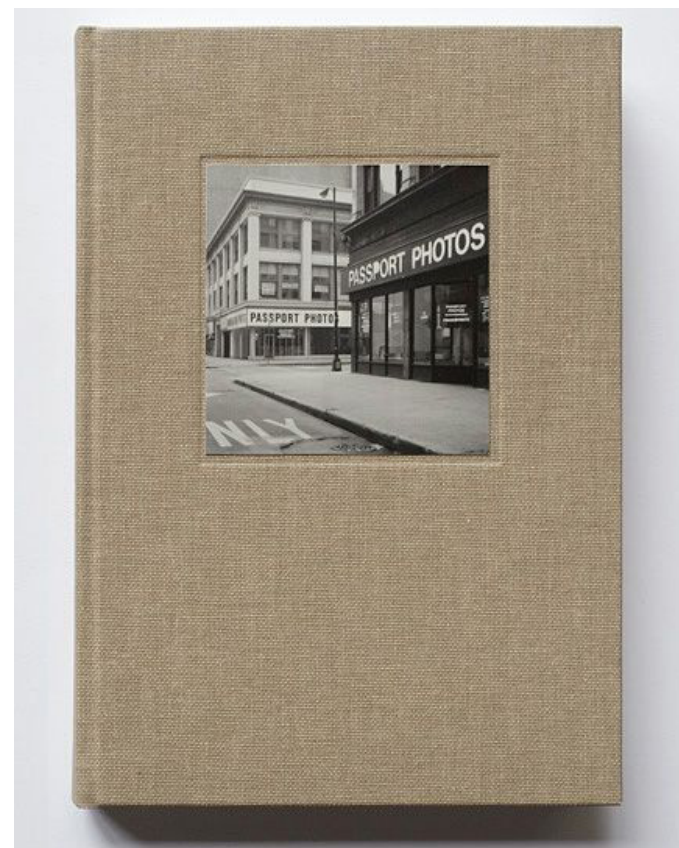
Kuva 31.

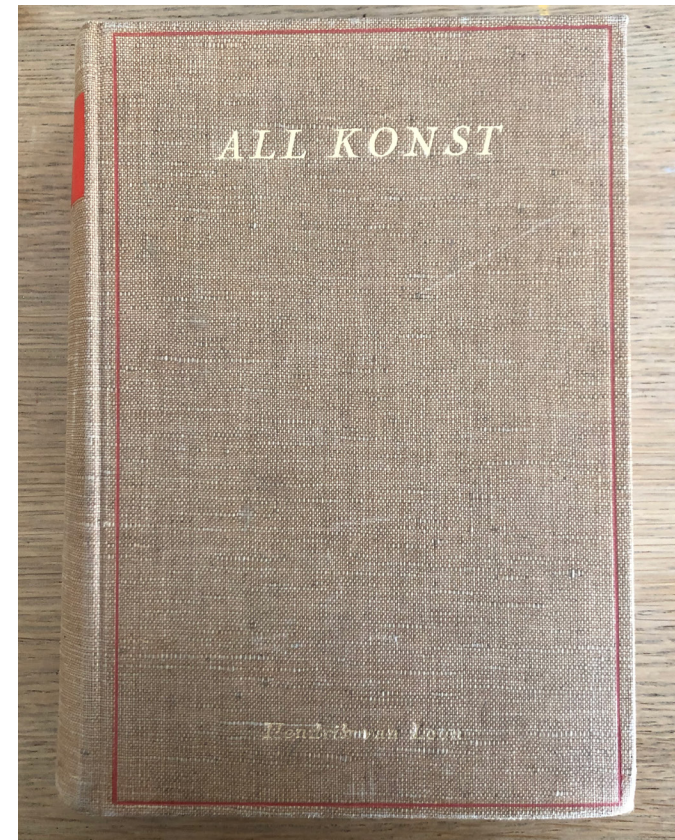
Kuva 32.

Kuva 33.

Kuva 34.

Kuva 35.

3. Prosessi

3.1 Työvaiheet

Meikäläisiä-sukutukimus sisältää 709 813 merkkiä, 87 034 sanaa, 23 lukua, 59 kuvaa, 14 listaa ja kolme virsitekstiä.

Kannen ja likatitteli-kannen jälkeen kirjan sisältö jakaantuu 23:een kappaleeseen, joissa jokaisessa on kuvia ja leipätekstiä. Useassa kappaleessa on myös listoja rippikirjoista ja virstiekstejä. Kirjalija on jaotellut tekstit eri leipätekstihierarkoihin. Hän on lisännyt kirjaan syventäviä kappaleita, ikään kuin lisäinformaationa.

Kirjan koko

Minulla oli vahva ennakkokäsitys kirjan ulkonäöstä kun ryhdyin tutkimaan sukututkimuksia ja tietokirjoissa käytettyjä ratkaisuja (katso sivut 9.,12.-15. ja lähteet, sivuilta 30-32). Kävin läpi runsaat määrät tietokirjallisuutta ja tunnustelin, luin ja mittasin eri kokoisia kirjoja kirjakaupoissa, kirjastoissa ja verkossa. Etsin täydellistä kokoa, ja päädyin valitsemaan keskikokoisen kirjan, jonka selailu on helppoa.

Keskikokoinen (leveys 185 mm, korkeus 245 mm) kirja on käyttötarkoitukseeni paras. Sitä

on helppo lukea, se ei vaadi suurta alustaa, mutta samalla se on tarpeeksi suuri, jotta kuvat ja teksti voidaan esittää selkeästi ja ymmärrettävästi. Lukijakohderyhmäni koostuu lähinnä sukulaisista, joista osa on jo iäkkäämpiä. Pyrin myös siihen, että kirja voisi puhutella laajempaa ja monimuotoisempaa yleisöä, ja että voisin jopa ilmoittaa sen kilpailuihin esim. Vuoden Huiput tai Kirjataiteen komitean Kaunis kirja -kilpailu.

Tein pienimuotoisen gallupin ystävien ja sukulaisten parissa. Annoin vastaajille kolme erikokoista tietokirjaa selalaittavaksi ja pyysin valitsemaan mieluisimman ulkonäön ja käyttökokemuksen perusteella. Suurin osa vastaajista valitsi keskikokoisen kirjan. Moni vastaajista ihastui ensin suureen kokoon, mutta selaillessa kirjaa he pitivät sitä hankalana. Pientä koko selaillessa vastaajat kommentoivat että sisällöstä oli hankala saada otetta, kun se jakautui niin pieniin palasiin. Päädyin keskikokoiseen kirjaan koyleisön huomioiden avulla. Oma ennakkokäsitykseni parhaasta kirjan koosta noudatti samaa kaavaa. Olin päättänyt tehdä suuren kirjan ja näin edessäni korkelaa-

tuisen kahvipöytäkirjan, mutta huomasin että en itse koskaan valitse sellaista kaupassa osaessani kirjaa. Omistamani suuret kirjat pysyvät myös pitkään hyllyssä ilman että otan ne esiin luettavaksi. Pieni kirja sen sijaan tuntuisi hankalalta suuren sisältömäärän hallinnointiin.

Päädyin keskikokoiseen kirjaan, joka kuitenkin on vähän normaalia leveämpi, jotta kirjassa olisi tarpeeksi tilaa esittää fakta-aineisto ymmärrettävästi ja jotta voisin leikitellä typografialla ja taitolla. Kirjan sivuleveys antaa mahdollisuuden käyttää erilaisia palstaratkaisuja (*Kuvat 36, 37, 38 sivu 19, 20, 21*). Kirjan koko mahdollistaa miellyttävään lukukokemukseen tarvittavan tarpeeksi suuren tekstimäärän sijoittamisen yhdelle sivulle, ilman että sivusta kuitenkaan tulee ahdas, ja ilman että kirjasta tulee 500-sivuinen tiiliskivi. Oma käyttökokemus ja koyleisön mielipiteet vahvistivat päätöksen. Valmis kirja on 300-sivuinen.

Onni potkaisi

Kun löysin netistä Eeron – sen Erik/Eero Andersson Gullströmin, josta tuli rummunlyöjä. Eerosta aukesi reitti ajassa taaksepäin 1500-luvun loppuun. Reitti Eeroon rippikirjoja seuraamalla menee näin: Leena → Kokko (+ Kaija) → Jalmari (+ Christine) → Vilhelmiina → Antti (+ Maijas-tiina) → Anna → Eero (+ Kreetta) jne. (Hämeenlinnan, Hattulan ja Akaan rippikirjat, nimi, syntymäaika ja -paikka).

(Osan seuraavista Gyldenär-, Gullström- ja Mattila-tiedoista löysin "ilmaiseksi" netistä Mattilan suvun sivuilta (taulut 1, 35 ja 42). (www.karisalmi.fi/mattila.htm) Mattilan talon Kaisa Eerontyttären, Eeron Kreetan äidin ansiota! Hakusana oli Eric Gullström. Suvannon Akaan historia I, Jully Ramsayn Frälsesläkter etc., Tor Carpelanin Finsk Biografisk Handbok, Adelsvapen-Wiki ja August Ramsayn Espoo II kertoivat heistä lisää, samoin Pekkasen ja Heinosen Espoo, kuninkaankartanosta kaupungiksi.)

Eero, Sohvin Poikavauva

1737-1811

26-vuotias piika, rengin tytär Sohvi Laurintytär/Sophia Larsdotter synnytti Akaan Tiurassa seitsemäntenä maaliskuuta 1737 poikavauvan, jonka isäksi seuraavan vuoden syyskäräjillä todistettiin Akaan Kurisjärven ja Tiuran kartanoiden nuori isäntä, aatelismies, korpraali, myöhemmin luutnantti 27-vuotias Anders Erik Gyldenär.

Personia, jotka cummixi cutsutan

1737 d.7. Martii. Sohvin vauva kastettiin päivän vanhana ja sai nimen Eric/Eero. Isäksi kummit ilmoittivat rummunlyöjä Didrik Johan Kuhlmanin *"then hon bekänt å Trumslagaren Dieteric Kuhlman"* eli kun hän, Sohvi, oli näin tunnustanut. (Akaa, kastetut 1711)

Eeron veivät kasteelle kuusi kummiä/T(estes): Matts Andersson, Jöran Jöransson, Anders Henricsson; h:o (hustru) Sophia Mattsd:r, Margeta Michelsd:r, Pigan Caisa Ericsd:r. - Tuo Jöran Jöransson on samanniminen kuin Tiuran talon isäntä Yrjö Yrjönpöika Höll, joka oli Anders

Erik Gyldenärin äidin Beatan toinen mies, siis Eero-vauvan au-isän isäpuoli. Tuskin sama mies? Tai miksei – siinä vaiheessahan papille tarjottiin Eeron isäksi eri miestä kuin sitä, joka lopulta tunnusti. Isännät ja emännät olivat usein palkollistensa lasten kummeja. Kummi Anders Henricsson saattoi olla sama Corporalens landbonde/korpraalin lampuoti Antti Heikinpoika, joka esiintyi todistajana käräjillä, jossa puitiin Eeron isän henkilöllisyyttä.

Lapsi vietiin kasteelle mahdollisimman pian. Kastamaton lapsi oli suojaaton yliluonnollisia voimia vastaan. "Paha" saattoi aiheuttaa vakavaa sairautta, pilata viljasadon tai vaihtaa kastamattoman vauvan vaihdokkaaksi. Pappi suoritti paholaisen häätömanauksen "mene tästä pois, sinä saastainen henki". Kastettavalta kysyttiin "luovutko pois perkeleestä ja kaikista hänen teoistaan ja menoistaan". Kummit vastasivat vastasyntyneen puolesta myöntävästi.

Sohvi ei siis ollut mukana, kun pappi kastoi Eero-vauvan. Lapsen äiti ei saanut osallistua kastetilaisuuteen, sillä hänet otettiin seurakunnan yhteyteen vasta ns. kirkottamisen jälkeen noin kuuden viikon kuluttua synnytyksestä. Luterilainen kirkko katsoi toimituksen kuvaavan kiitosaktia, mutta kansa liitti tavan synnyttäjän saastaisuuteen. (Vainio-Korhonen: Sofie Munsterhjelmin aika) Siksi vastasyntyneen veivät papin kastettavaksi kummit, ei äiti.

Sohvi-äiti antoi pojalleen Eric-nimen Kurisjärven kartanon nuoren isännän Anders Eric Gyldenärin, poikansa isän mukaan. Olen "suomentanut" rippikirjan Ericin Eeroksi, koska myöhemmin Eeron tyttärenpojan, isoisan kaiman, kohdalle pappi oli rippikirjaan merkinnyt "Iso Ero kallad".

Myöhempää kohtaloa ei tunneta. (Carpelan ja August Ramsay: Espoo II).

28 päivää vesi-leipärangaistuksena oli maksimi. Maastakarkoitus? Itämaa eli Suomi kuului valtakuntaan. Eikö Suomeenkaan ja Leppävaaraan ollut enää tulemista? Minne joutui ajattelematon, höpsö Anna? Maasta karkotettu menetti paitsi kansalaisoikeutensa myös sukunastusoikeutensa. Karkotettu kansalainen oli kansalaisena kuollut yksilö, civiliter mortuus. (Wirilander: Herrasväkeä. Suomen säätyläistä 1721-1870) Mitä mieltä kapteeni Hochmuth? Entä farfar Konrad ja isä Anders, jos olivat vielä elossa? Oliko Johan-sedästä ja Elin-tädin Horneista apua? Oliko Annalla ja Hochmuthilla lapsia? Mutta tiedämme, minkä näköinen on kaukainen esititimme ollut! Valtava nenä, isot siniset silmät, alahuuli törröllään ja kapeat kasvot. *"En viss likhet med drottning Kristina."*

Kustaa II Adolf hallitsi 1611-32, tytär Kristina 1632-1654, sitten hänen serkkunsa, isän sisarenpoika Kaarle X Kustaa, Annan sanoin "min broder Karl". Joten vuonna 1658, kun Anna heilutteli pistoolia ja esiintyi kuningattarena, Kristina oli luopunut kruunusta neljä vuotta aikaisemmin, kääntynyt katoliseksi ja eli Roomassa. Kristina kyllä kävi samoihin aikoihin Ruotsissa ja nimenomaan valtiopäiväkaupunki Norrköpingissä. Kruunusta luovuttuaan oli Kristinakin lähtenyt maasta mieheksi pukeutuneena ollakseen herättämättä huomiota.

Kaarle X Kustaa hallitsi 1654-60, Kaarle XI 1660-97, Kaarle XII 1697-1718.

Drottning Kristina, Kuningatar Kristina

Rahvaan lapset kastettiin enimmäkseen kirkossa, aatelislapset kotona.
- Rengon kirkko on ollut keskiajasta alkaen pyhiinvaeltajien pyhättö.

Edelfeltin maalauksessa Ristiäissaatto vauva on nuoren naisen sylissä. Siinä istuu siis kummi, ei äiti kuten olen luullut. Vesitse siinäkin ollaan matkalla kirkkoon. Tavallisesti lapsella oli vanhemmat kummit (mies ja nainen) ja nuoremmat kummit (mies ja nainen) ja usein vielä muitakin kummeja, myöhemmin vähemmän. Venäjällä Nabokovin vanhemmatkin seurasivat lapsensa kastamista "puoliavoimen oven raosta, jonka taakse vanha tapa vaati vanhempia vetäytymään". (Puhu, muisti)

Paasian talo ja Haapalan torppa

Maijastiinan isä oli Maijastiinan syntyessä Paasian talon Haapalan torppari Heikki Samulinpoika ja myöhemmin Paasian talon talonpoika, talollinen.

Kaikuja Hämeestä IX: "Hämeen maaseudulla oli kaksi yhteiskunnallisesti erilaista piiriä: toiselta puolen kartanot 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alussa muodostuneine irrallisine ja muuttelvaisine torppariväestöineen, toiselta puolen vanhoilliset kylät, joissa perinnäiset tavat elivät vahvempina ja kylän asukkaita toisiinsa liittävät siteet säilyivät isonjaonkin jälkeen monessa muodossa ja joissa huomattavimman osan omistamattomasta luokasta muodostivat talojen ruoassa olevat rengit ja piiat." (Hämäläisen osakunnan julkaisu 1929)

Talonpoikaistorppien synty oli toisenlainen kuin kartanotorppien. Talonpoikaistorppari oli uudisraivaaja ja maanviljelijä ja vasta toissijaisesti sen talon työmies, johon torppa kuului. Kuningas Adolf Fredrik oli antanut vuonna 1767 oikeuden perustaa torppia talojen nuorempia poikia varten. Pojat ja vävyt raivasivat metsämailla perintötorppia, jotka kuuluivat päätilaan, mutta niistä ei maksettu vuokraa eikä ollut taksvärkkivelvollisuuksia. (Weckroth)

Vuokratorppia alettiin perustaa myöhemmin. Kartanonomistaja perusti torppia saadakseen työvoimaa. Silloin torppari oli vuokraviljelijä, joka viljeli osaa suuremmasta maatilasta. Torpparit maksoivat torppansa vuokran maanomistajalle tekemällä päivätöitä eli taksvärkkiä vuokranantajansa tilalla. Vuokrasopimukset olivat hyvin vaihtelevia.

Jaakkolan/Jacolan ja Paasian taloissa isännöi ensin vanhaisäntä Samuli Erkinpoika ja sitten kolmanneksi vanhin poika Bond Jussi Samulinpoika. Toiseksi vanhin Matti on kadonnut rippikirjan sivuilta – kotivävyksi jonnekin? Pojista vanhin, Maijastiinan isä Heikki perheineen oli ensin Haapalan torpassa ja myöhemmin myös vanhemmat/isovanhemmat Samuli ja Maija. Nuorin Iisakki on ensin Haapalan torpan renki ja sitten perheineen Kalliomäen torpassa. Maijastiinan perhe löytyy taas Paasian talosta myöhemmin, isäntänä vanhimman tyttären Ulla Kaisan mies Immo ja isä Heikki vuorostaan vanhana isäntänä. Veljekset vaihtoivat taloa ja torppia. Olisiko niin, että Jussista tuli Paasian isäntä ennen vanhempaa veljeänsä Heikkiä, koska löysi emännän ensin? Veljesten kesken isännöisyys voitiin vaihtaa keskinäisellä sopimuksella, joten isäntä ei aina ollut veljeksistä vanhin. (Suomalaisen arjen historia. Säätynen Suomi)

Hattulan historia luettelee Paasian talon torppia: Haapala, Haapaniemi, Mäenpää, Mäkilä, Kalliomäki ja Kilpilampi.

Seurasaaren Niemelän torppa (1770, nykyinen tupa 1844) on Konginkankaalta. Päärakennus käsittää savutuvan, savusaunan ja maitokamarin. Tuvassa on kaksi lasi-ikkunaa ja sivuseinillä luukut, joiden kautta tuli lisää valoa ja ilmaa varsinkin silloin kun uunia lämmitettiin. Pihapiirissä on keittokota, talli, ajokaluvaja, lato ja eri henkilöiden mukaan nimettyjä aittoja, joissa pidettiin henkilökohtaista omaisuutta ja nukuttiin varhaisesta keväästä myöhäiseen syksyyn. Karjapihan puolella on navetta ja sikopahna.

3.2 Typografia

Kun kirjan koko oli selvillä, siirryin pohtimaan sisällön muotoa. Ensin piti päättää fontin tyyli. Tavoitteena fontin valinnassa on aina oltava ennen kaikkea luettavuus, ja vasta sen jälkeen esteettinen elämys. Tutkimusten ja testailujen jälkeen päädyin käyttämään Meikäläisiä-kirjassa pääleipätekstinä päätteellistä fonttia GT Sectra Book ja korostuksissa GT Sectra-fontin kursivoitua versiota. Käytän GT Sectra Book -fonttia tämän dokumentin tekstissä. Päädyin valitsemaan tämän fontin tutkimukseni ja myös oman käyttökokemuksen kautta. Kirjailijan lisäinformaatio-osuuksissa käytän päätteetöntä GT America -fonttia.

Valitsin GT Sectra -fontin pääleipätekstiksi koska se toimii sekä leipätekstinä, että suurempana otsikkotekstinä. Kun fonttia katsoo suurennettuna, huomaa sen olevan sopivalla tavalla särmikäs ja erikoinen. Fontin kauniit yksityiskohdat tulevat oikeuksiinsa suurissa otsikoissa. (katso seuraava sivu)

Valitsin GT America -fontin kirjailijan lisäinformaatioteksti-osuuksiin, kuvateksteihin ja rippikirjalistoihin koska niihin kohtiin tarvitsin neutraalin, mutta kuitenkin kiinnostavan fontin. Fonttien tulisi toimia yhdessä ja erikseen. Tästä syystä päädyin valitsemaan fontit samalta suunnittelutoimistolta, koska niissä on sama käsiala.

PÄÄLEIPÄTEKSTI

GT Sectra

Book

GT Sectra

Book Italic

TÄYDENTÄVÄ LEIPÄTEKSTI

GT America

Book

GT America

Book Italic

3.3 Tekstihierarkia

Kirja sisältää paljon faktatietoa, jonka lähestyminen voi tuntua raskaalta ja yksitoikkoiselta. Tekstihierarkian avulla pyrin siloittamaan tietä lukijalle. Kirja rakentuu tarkasti viisipalstaiseen gridiin ja myös tekstin hierarkia kulkee johdonmukaisesti samankaltaisena gridin, palstojen, kappaleiden ja fonttityylien määrittämällä tavalla. (*katsota sivu 23*)

Käytän GT America -fonttia sivun ylälaudassa olevissa osuuksissa. Jokaisella sivulla on sivun numero, kirjan nimi ja kappaleen nimi ylälaudassa. Nämä elementit eivät saa viedä huomiota sivun muilta elementeiltä. Sivunumerot ovat sivujen ylälaudassa, jotta lukija pystyisi koko ajan näkemään millä sivulla ja missä kappaleessa ollaan menossa. Ylälaudassa olevat sivu- ja kappaleetiedot toimivat visuaalisesti kuin sähköisten ohjelmien tai sivustojen valikot, joissa lukija aina pystyy vilkaisulla toteamaan sijaintinsa.

32	Meikäläisiä	33
B	<h1>Eero Sohvin- poika ja Gyldenärit</h1>	B
<p>Gyldenärit aateloitiin 16.11.1646. <i>Introducerad 1650 på svenska riddarhuset under nr 388. Afskriven 1875 från de lefvande ätternas antal. Torde ännu fortlevva i Finland i allmogestånd, icke intagen på finska riddarhuset (14).</i> (Jully Ramsay: Frälsesläkter i Finland intill Stora ofreden, 1909) Introdusointi tarkoittaa, että alla olevien Konradin ja Rinchelin poika Johan G. merkittiin Ruotsin ritarihuoneeseen, mutta suku potkaistiin pois 1875. Sulautuivat siis 1900-luvun alkuun mennessä rahvaaseen, kansaan. Introdusoiduilla aatelissuvuilla oli oikeus osallistua valtiopäiville.</p>		
<p>Eero Sohvin- poika ja Gyldenärit</p> <p><i>1500-luvulta</i></p> <p>Konrad Gyldenär, Eeron isoisän isoisän isoisä, oli luultavasti kotoisin Espanjasta, Hollannista tai Saksasta. Naimisissa Rinchel Rahmin kanssa. Heistä ei ole muuta tietoa. Olivat syntyneet 1500-luvun puolivälin jälkeen.</p> <p>Rettelöivä Johan Gyldenär (1594-1685) ja kiivas Elin Horn <i>(1602 Kisko-1690 tai 1600-1680 Karuna)</i></p> <p>Konradin ja Rinchelin poika, Eeron isoisän isoisän isä oli Johan Gyldenär, adlad Gyldenär (1646 Ruotsin aateliskalenteriin). <i>Erhöll 1622 Storhoplaks (Suurhuopalahti), Mäkkylä och Kilo i Esbo socken mot försträckningar, som han gjort till kronan (lainoja kruunulle). Uppförde (rakensi) i Alberga säteri (Leppävaaran säteri) i Storhoplaks by, samt fick därpå 1624 evärdigt frälse (pysyvä verovapaus). Afstod 1628 Mäkkylä mot Träskända i samma socken (vaihtoi M:n T:aan). Major vid Viborgs läns inf.reg:te (jalkaväkirykmentti) 1647, då reg:tet var placerad i Riga. Hugnad (palkittu) 1648 med stadfästelse (vahvistus) på sina frälsegods (rälssitila). Var 1656 och ännu 1658 kommandant på Vargskärs skans (Susisaaren linnoitus) vid Helsingfors. Deltog bland adeln i ständernas landskapsmöte (maakuntakokous) i Helsingfors 1657. Afsked 1664 med bibehållande af majorslönen (majurinpalkka säilyi) "för sina hulda (uskollinen) och långvariga tjänster". - † omkring 1685, ofver 87 år gammal. (Yli 90-vuotiaana, sanoo toinen lähde.) Gift med (Helena) Elin Horn, dotter af riksrådet Arvid Horn af Kanckas och Ingeborg Stjernkors. † före 1690, men ännu 1705, liksom hennes make, obegraven.</i></p> <p>Etelä-Suomeen vyöryi liiviläisiä, skottilaisia, saksalaisia, venäläisiä ym. palkkasotureita, jotka urotekojensa palkaksi saivat läänityksiä ja aateluuden. Upseeristo koottiin etupäässä ulkomaalaisista, jotka olivat harjaantuneempia kuin ruotsalaiset ja suomalaiset. Muualta tulleiden upseerien ylimielisyys ja omavaltaisuus oli suurena rasitteena - seurauksena nuijasota 1500-luvun lopulla. (Wichmann: Uudenmaan rakuunarykmentin historia) Vuoden 1700 tienoilla Uudenmaan ja Hämeen upseeristosta noin puolet oli balttilais-inkeriläistä syntyperää, kun taas ruotsalaisia oli vain muutama. Todennäköisesti majuri Johan Gyldenär oli yksi niistä ulkomaalaisista, jotka etsivät onneaan suurvallaksi nousevan Ruotsin armeijasta ja pestautuivat palkkasotureiksi sinne, missä eniten maksettiin. Lisäksi hän kävi laajaa viljakauppaa</p>		

Otsikot

Tekstissä on paljon otsikoita ja ne ovat mielestäni tarinallisesti hyvin toimivia. Kirjan sisältö ei vaadi yhtäjaksoista lukemista, vaan se toimii myös hakuteoksena ja soveltuu selailuun. Tämä asettaa korkeat vaatimukset juuri otsikoille, joiden tehtävä on pysäyttää lukija ja herättää lukijan mielenkiinto. Halusin nostaa otsikot näyttävästi esille, mutta samalla halusin niiden toimivan yhdessä leipätekstin kanssa kokonaisuutena.

Lukijan tulee voida pysähtyä kappaleen vaihtuessa. Käytän kappaleen alussa suurta otsikkoa, jonka tarkoituksena on antaa lukijalle hengähdys hetki ja joka myös rytmittää sisältöä. Pyrin pitämään otsikkosivun ilmavana ja sivulla on harvoin muita elementtejä otsikon lisäksi. Kappaletsikoissa käytän 83 pisteen GT Sectra -fonttia. Suuressa koossa sen kauniit yksityiskohdat tulevat näkyviin ja näin saan käyttöön kaikki fontin tarjoamat mahdollisuudet. Pienemmissä otsikoissa pistekoko on 15.

Kun otsikoissa on vuosiluku nimen perässä, ikään kuin selittävänä lisätietona, käytän pienempää fonttia. Esimerkki: Vilhelmiina (1843-1927).

Jos vuosiluku on osa otsikossa olevaa lausetta, käytän samaa pistekokoa läpi koko otsikon. Esimerkki: Hämeenlinna vuonna 1887.

Kuva 40., 41. GT Sectra -fontin yksityiskohtia

A 14

Meikäläisiä

Meikäläisiä

Meikäläisiä

15 A

Oikeita ihmisiä

Etsimistä ja löytämistä - reitti rippikirjasta rippikirjaan ajassa taaksepäin. Ensin isänisä Jalmari ja isänäiti Christine, sitten isänisänäiti Vilhelmiina ja isänäidinisä Mihail, isänisänäidinisä Antti ja -äiti Majastiina ja siitä sukupolvi sukupolvelta menneeseen.

Parasta on ollut löytää tietoja oikeista, eläneistä ihmisistä. Eero Eeronpoika haukotteli liian leveästi kirkossa ja joutui hankaluuksiin, Elin hutki naapurin Malinia ja sai Malinin kiulusta mustelmia, sakotettiin. Serkkuset Anna ja Ingeborg saivat aikaan kunnan skandaalit. Rummunlyöjä Eero Gullström, 169 cm., sai tuplaeläkkeen "erityisestä urhoollisuudesta". Nurmijärven ja Hattulan kuuluisat rosvot, "Sipoon sudet", juottivat humalaan isoisäni äidinäidin isänisän Samuli Erkinpojan, 83 v. (Leena < Kokko < Jalmari < Vilhelmiina < Majastiina < Heikki < Samuli.) Johan Anders Gyldenär huijasi Majastiinan isäntää Pietari Pietarinpoikaa, Eero Hetanpoika, Iso Ero kallad, oli pakkotöissä Viaporissa ja isonenäinen ja sinisilmäinen Taavi-räätäli tuomittiin nälkävuonna 1868 Hämeenlinnan ojennuslaitokseen. Isoisäni Jalmarin isoisän pitäjänseppä Antin hushällerskakummin isännällä/elämänkumppanilla oli neljä valetukkaa, isoisäitini Vilhelmiina kävi tulihevosella Helsingissä ja tuli äkkiä takaisin (äterkom genast), mutta teki myöhemmin pitkän matkan poikansa perheen luo Ukrainan Shpikowiin. Isotätini Hulda kävi soppakoulua ja piti koulukortteeria ja isoisä Jalmari kirjoitti kauniita kirjeitä. Isoitini Christine sisusti innokkaasti uutta kotia Kotkassa – *minä tahdon joka tuolille tyny ja pöytätukki myös. Mutta hänen elämänsä päättyi surullisesti.*

Ammattilainen tekisi vielä paljon enemmän löytöjä, kun diletanttikin saa yhtä sun toista selville - ei pelkkiä nimilistoja. Pieni, turhaltakin tuntuva tieto on ollut tärkeää kirjata muistiin. Paljon kysymysmerkkejä! Vielä voisi syventyä esimerkiksi isoisäni äidinäidin Majastiina Heikintyttären kodin (Paasian talo Hattulan Vuohiniemessä) vaiheisiin (kaupat, verot, sukupolvien vaihdokset, syytinkisopimukset jne.) tai isoisäni äidinisän äidinisän ErikGullstömin ja hänen au-isänsä Erik Gyldenärin suvun so-tilasrulliin (luettelointia) tai Akaan, Hattulan ja Hämeenlinnan käräjäpöytäkirjoihin (sakot ym.), mutta joku toinen ehkä jatkaa? Olen merkinnyt lähdeviitteet aina, kun olen muistanut. Koska tämä ei ole opinnäyte, en ole ollut aina huolellinen.

1.
Käräjäpöytäkirjoja
kirjoitettu ns.
saksalaisella
käsialalla ruotsiksi
1700-luvun alku.

Sääksmäen tuomiokunnan syyskäräjät

13-21.10.1738

Sain Hämeenlinnan maakunta-arkistosta 12 sivua käräjäpöytäkirjoja, jotka oli kirjoitettu ns. saksalaisella käsialalla ruotsiksi (virallinen kieli). Asiantuntija Jens Nilsson "käänsi" käsialat ensin luettaviksi ja sitten vielä suomeksi, koska 1700-luvun alun vanhaa kansliaruotsia ja erikoisia ilmaisuja ei niin vaan maallikko ymmärrä. Kirjuri oli kirjannut käräjätilanteessa asiat konseptiksi reaaliaikaisesti ja sitten lähettänyt Tuomiokunnalle renovoidun, puhtaaksi kirjoitetun tekstin. Meillä oli renovimaton konsepti, josta paikoin oli hankala saada selvää. Mm. Sääksmäen tuomiokunnan renovoidut pöytäkirjat tältä ajalta tuhoutuivat Turun palossa 1827. Myös kirjuriin konseptit ovat kadonneet, vain satunnaisia on säilynyt. Tässä yksi niistä.

Käräjäpöytäkirjaa lyhennellen: Salavuoteudesta sai syytteen yleensä ainoastaan, jos tuloksena oli lapsi – tässä tapauksessa Eero-vauva. Ilmiannetun salavuoteusasian, jonka osapuolia olivat naisihminen Sophia Larsdotter ja Uudenmaan ja Hämeen rakuunarykmentin rummunlyöjä jalosukuinen, wälborne Didrick Johan Kuhlman, käsittelyä edellisillä talvikäräjillä oli lykätty, koska Kuhlman oli ilmoittanut, että korpraalista, jalosukuisesta Anders Erik Gyldenäristä oli liikkeellä huhu liittyen samaan naisihmiseen, Sohviin, ja että tämä kuului itsekin sellaista myöntäneen.

Kruununnimismies, kunnianarvoisa Anders Stackelberg johti syyskäräjiä, joille oli haastettu kolme mainittua ja joukko todistajia. Gyldenär saapui paikalle edustajansa ex-veronkantokirjuri, kunnianarvoisa Eric Forströmin kanssa. Harkinnan jälkeen oikeus katsoi, ettei Gyldenär tarvitse apua, vaan vastaa syytteeseen itse, koska ei ole kyse majesteettirikoksesta.

Sitten puitiin todistajien kelvollisuutta. Kutsuttuina olivat volonteuren/vapaaehtoisuusmies (sotilas) Jacob Johan Stähle, korpraali Gyldenärin lampuodit (vuokraviljelijät) Antti Heikinpoika ja Juho Mikonpoika, Gyldenärin rakuuna Anders Hasselroth ja sotamies Niels Rijkman, joita Kuhlman pyysi kuultavan valallisesti. Gyldenär sanoi, ettei hänellä ollut mitään muuta vastaan, mutta rakuuna Hasselrothin sanaan ei voinut luottaa maksamatta jääneen rakuunanpalkan vuoksi. Oikeus piti tätä keksittynä asiana. Rakuuna sanoi, että

Tekstiosuudet

Leipätekstin sisällä on runsaasti erilaisia hierarkisia lainalaisuuksia; otsikot kappaleet, leipäteksti, lisäinformaatiotekstiosuudet, rippikirjalistat, koulutodistukset, kirje kopiot ja virret. Sain leipätekstin kirjan kirjoittajalta ja noudatin hänen alkuperäistä hierarkiaansa mahdollisimman tarkasti. Pääleipätekstin normaaleissa perusosuuksissa käytän 11 pisteen GT Sectra -fonttia, Book-leikkauksella. Tässä olen hakenut mahdollisimman helppoa ja soljuvaa lukemiskokemusta. Valitsin pääleipätekstin koon niin suureksi, että se mahdollistaa myös pienempien pistekokojen käyttämisen tietyissä kappaleissa.

Kirjan kirjoittaja käyttää kursivoitua tekstiä sitaateissa, erikielisissä osuuksissa, kirjekopioissa ja suorissa lainauksissa muista teksteistä. Olen myös käyttänyt kursiivia näissä tekstiosuuksissa. (*katso sivu 31*)

Leipätekstissä on myös osuuksia, joissa viitataan lähteisiin, esim. rippikirjoihin (rk.). Näissä osuuksissa käytän pienempää 7 pisteen GT America-fonttia. Tämä on pienin käyttämäni fontti, eikä sillä kirjoitettua tekstiä ole määrällisesti paljon.

Erottelen leipätekstin osioit käyttämällä lisäinformaatiiosuuksissa pienempää fonttia. Käytän 7 tai

9,5 pisteen GT America -fonttia lisäosuuksissa. Lisäosuuden ollessa pidempi, käytän 9,5 pisteen fonttia.

Kuvateksteissä käytän 8,5 pisteen GT America -fonttia. Sijoitan kuvatekstin joko kuvan mittasuhteiden tai lähellä olevan palstan mukaan.

Listat

Kirja sisältää paljon listoja, jotka halusin erotella selkeästi erilleen leipätekstistä. Listoja on kahta eri päälajia:

1. Rippikirjoista otetut listat, esim. syntymäpäivät, kuolinpäivät ja nimet.
2. Todistus, runo, laulu, virsi, kirje kopio, koulu todistus tai lista esim. tietyn ammatin harjoittajista tietyinä aikakautena.

Kun lista on rippikirjasta otettu faktaosuus, käytän 7 pisteen GT America -fonttia. Kun kyseessä on 2.tyypin lista (laulu, todistus, runo jne), käytän 8 pisteen GT Sectra -fonttia. Pyrin erottelemaan eri tyyllilajit toisistaan ja rippikirjan lista näyttyy tässä samankaltaisena kuin lähdeviittaukset. Runot, laulut ja todistukset olen lisäksi erotellut muusta tekstistä sisennyksillä. (*katso sivut 32,33,34*)

Naisihminen Sophia tunnusti myös heti tämän jälkeen totuuden / *kom ock straxt derpå*, että korpraali G. eikä kukaan muu oli isä hänen lapselleen, vaikka hän myönsikin päätyneensä tunnustamaan (lapsen) Kuhlmanin niskoille, niin että se olisi ristitty (Kuhlmanin) tietämättä hänen nimiinsä. Sitten Sophia oli pelännyt kaksinkertaista rangaistusta / *fruchtan för dubbelt straff* ja rukoili polvillaan anteeksiantoa / *bedandes i dy* (mudassa, maassa) om förlåtelse.

Valan vannomiseen käsi Raamatulla ei suhtauduttu 1700-luvulla kevytmielisesti. Väärä vala merkitsi valapattona elämistä. Se oli itsensä kiroamista Jumalan edessä. Taivasosuuden menettäminen ja helvetin tuli oli todellinen pelote. Usein mies, joka oli oikeudessa määrätty vannomaan syyttömyytensä, tekikin valan sijasta tunnustuksen ja myönsi olevansa lapsen isä.

Hengellisen esivallan tehokkaimpia keinoja pitää seurakunta kurissa oli ehtoolliskielto, joka sulki ihmisen seurakunnan ulkopuolelle. Se oli häpeä. Ripille tulijalta edellytettiin aidosti katuva mieltä. Jos huutettiin esimerkiksi salavuoteudesta, määrättiin ehtoolliskielto siihen asti, kunnes käräjät joko totesivat syyttömäksi tai rankaisivat rikoksesta. Ehtoollinen oli pakollinen kerran vuodessa. Kolme – neljä kertaa oli suositeltava määrä. (Kietäväinen: Erityinen ystävyys) Kirkkoon oli kaikkien kuuluttava.

Tuomio

Kruununnimismies Anders Stackelberg ja lautamiehet (paikkakunnan hyvämaineisia talonpoikia, enintään 12 ja paikalla piti olla seitsemän) julistivat tuomion. Koska edeltävästä tutkimuksesta kävi ilmi, että ei ainoastaan naimaton korpraali jalosukuinen Anders Erik Gyldenär vaan myös naimaton naisihminen Sophia Larsdotter Tiurasta kumpikin omasta vapaasta tahdostaan olivat myöntäneet ja tunnustaneet harjoittaneensa keskenään luvaton lihallista yhteyttä ja syyllistyneet salavuoteuteen / *frijwilleligen tillstådt och bekiänt sig hafwa med hwarannan oloft: kiötzig beblandelse ofwat och lönskeläger begådt* sinä aikana kun Sophia palveli korpraalin luona hänen ratsutilallaan Tiurassa, mistä Sophia oli tullut raskaaksi siitä poikalapsesta, jonka hän synnytti 7.3.1737 ja joka on nimeltään Erick sekä nyt oli elossa / *hwaraf Sophia är hafvande worden med det Piltebarn som hon d: 7 Martii framfödt och heter Erick samt nu skall lefva*. Rumunlyöjä, jalosukuinen Didric Johan Kuhlman vapautettiin kaikesta yhteydestä Sophiaan.

Niinpä katsoi oikeus Pahanteonkaaren 53 luvun pykälien 1 ja 4 nojalla sakottaa korpraali Gyldenäriä, joka on maannut piikkansa, 20 taalerilla hopearahassa, ja Sophiää edellä mainitun kaaren 53 luvun 1 pykälän nojalla 5 taaleria samaa rahaa sekä että kumpaisenkin oli kärsittävä 1 sunnuntain kirkkorangaistus Akaan pitäjänkirkossa, jonka alueella Tiura sijaitsi. Lautakunta vakuutti, ettei kumpainenkaan aikaisemmin ollut syyllistynyt salavuoteuteen. Määrättiin lisäksi korpraali Gyldenär suorittamaan vuosittain 1 tynnyriä rukiita lapsenruokoksi siihen asti, kun lapsi kykeni ruokkimaan ja elättämään itsensä. (Kolmella ruistynnyrillä ruokki perheen vuoden ajan. Siis kunnan elatusmaksu.) Kun korpraali Gyldenär valitti heikkoja elinehtojaan, ettei hän kyennyt suoriutumaan hänelle langetetusta sakkosummasta, vaan pyysi saada istua ne vankeutena ...epäselvää... ja velkaa, niin että hän ei saattanut rahasakosta suoriutua, enempää nyt kuin Sophiakaan, joka oli köyhä palkkapiika. Siksi ja mainitun lain 3 § nojalla tuli korpraali Gyldenärin istua 1 kk ja Sophian 7 pv vankeudessa, *dock utan vatten och bröd* eli vain vettä ja suolatonta leipää.

Anders Erik G:n kuukauden tuplatuomion luulin merkitsevän sitä, että hän ei ollut ensikertalainen. "Uusiminen kaksinkertaisti ja

Antti renkinä

RK 1826-32 s.317:

Hyrvälä Uotila (isäntä Bonden Johan Henricson)

Dreng Anders Johan Anderson (ainakin 1830)

RK 1826-32 s.313:

Hyrvälä Simola (Bonden Emanuel Mattson)

Dreng Anders Joh. Anderson

Antin isän oli tunnustanut isyytensä, koska Antti oli nyt Andersson. Andersson-nimisenä hän meni myöhemmin naimisiin. Hän ei näytä enää kulkevan isosisä Gullströmin nimellä, joksi rippipappi Lindeqvist oli hänet kirjannut.

Näinä vuosina Antti oli renkinä Hyrvälässä Uotilan ja Simolan taloissa, kunnes pääsi sepän oppiin. Anna-äidin kummithan olivat Simolasta. Isäntä, talonpoika Emanuel Matinpoika oli Annan kummin pojanpoika.

Sepän oppipoika Antti

RK 1826-32 s.289:

Takajärvi Inhysningar

Smeden Emanuel Tallqvist

Ulrica-vaimo ja 2 kuollutta vauvaa

Lärl. ANDERS Joh. Anderson

RK 1834-40 s.178:

Takajervi - Handtverkare

Smed Emanuel Henrics Tallqvist

hst Ulrica Joh dr Nyman

Lärl. Anders Joh. Anderson

Antti oli seitsemän vuotta vanhemman seppä Emanuel Henrics. Tallqvistin (*1803) oppipoikana Takajärvellä. Tallqvistin tie Takajärven sepäksi kävi Vuohiniemen Kylmälahden torpan kautta – siellä hän oli torpparin st.son, poikapuoli, Rengosta alun perin ja välfräjdad, hyvämaineinen eli sai luvan muuttaa pitäjämästä toiseen. (Vuohiniemi → Koski, seppä Johan Johansonin oppipoika → Kouvala, seppä Johan Lindbergillä → Takajärvi.) Seppä Tallqvistilta ja hänen vaimoltaan Ulla Nymanilta, Sattulan räätälin tyttäreltä, kuoli noina vuosina ainakin viisi vauvaa. Heillä on ripilläkäyntimerkintöjä vuoteen 1839 (tai -40) asti – Takajärvellä siis, mutta kohdassa Anmärkningarna lukee Koskis. Vuosien 1835 ja 1840 henkikirjojen mukaan Tallqvist oli Kosken pitäjänseppä, jonka oppipojaksi Antti, 25 v., tuli. Vuosi 1833 oli ankara katovuosi.

Minkä ikäisenä Antti pääsi sepän oppiin? Yleensä oppipojaksi lähettiin noin 14-vuotiaana. Takajärvi, Koski, Hyrvälä ja Kouvala olivat naapurikyliä. Kaikki tunsivat toisensa, kaikki tunsivat Antin. Antti oli kunnollinen nuori mies. Iso Eero, Anttia 23 vuotta vanhempi pahamaineinen serkku, ei onneksi ollut haitaksi Antin urakehitykselle. Ei myöskään aviottomuus. Sepät olivat maaseudulla arvostetuina ammattikunta ja avioton syntyperä oli harvinaista. (Uotila: Käsiyöläinen yhteisönsä jäsenenä)

RK 1834-40 s.178: Antin Anmärkningarna-kohdalla lukee: T. ä. (= till äktenskap) *Förelyst* - 14/5 1836. *Vigd* 25/12 1836, tapaninpäivänä. Välillä hänet on merkitty Hyrvälän Inhysning. m.m.-sivulle: Smid Lärl (?) ja jotain muuta And. Joh. Anderson Anmärkningarna: ... något – en saa selvää. (RK 1834-40 s.145)

Kuka oli Antin morsian?

Sepän työ

Seppä oli eräs pitäjän yhteisön tärkeimmistä käsityöläismestareista. Se juontui jo niiltä ajoilta, jolloin rauta vielä oli harvinainen materiaali ja sen takoja melkein kuin poppamies. "Kiehauta sisusi rauta, ärjyynny tuskissa tulen, kasvata luontosi kamala." Seppiä maineesta kertovat lukuisat suomalaiset kansanrunot. Oman alansa erikoisedustajina he tunsivat kohoavansa jonkin verran tavallisen rahvaan yläpuolelle. (Hattulan historia)

Seppä istui pidoissa kunniapaikalla pöydän yläpäässä. "Pappi paras vierahista, seppä muista ihmisistä." "Sepän puuron täytyy olla semmoista, että hevonen hakakengässä päällä hyppää. Ei vellivattalla pääse kun portin taka." "Maailmassa on kaksi mestaria, sika ja seppä. Seppä tekee vanhasta raudasta uuden ja sika tekee vanhasta paskasta uuden paskan."

Antin paja on saattanut olla Sattulaan vievän tien varrella, missä nyt kasvaa Siperian lehtikuusia. Siinä on ollut Kosken sepän perunamaa – näin Tuomenvirta muisteli 1980-luvulla. Paja oli monesti kylän yhteinen, samoin sepän tupa. Sepällä oli sepänpelto, sepänniitty ja sepänmetsä. Paja sijaitsi kauempana muista rakennuksista, koska ahtaasti rakennetuissa kylissä tulen irtipääsy oli aina pelkona. Paja oli hirsinen, vaatimaton ja matala rakennus, jossa oli maalattia. Ovi oli yleensä suuri, jotta seppä sai valoa ja suuremmat työt sisään. Varsinainen valonlähde oli vain pieni räppänä, sillä sepän piti nähdä hehkuvan raudan väri voidakseen takoa tai karkaista oikeassa lämpötilassa. Katossa oli luukku, josta kuumuus ja palokaasut pääsivät ulos. Häkä oli vaivana. Vanhoilla sepillä oli usein krooninen päänsärky siitä syystä. Palovammat olivat yleisiä. Pajan perällä oli ahjo, joka palovaaran takia ei voinut olla kiinni seinässä. Keskellä pajaa oli alasin jykevällä pölkylä. Pajakalut (moukari, pajavasara, vasaroita, pihtejä, kengitysvasara, hohtimia, viiloja) olivat sepän omia. Oppipojan ensimmäisiä töitä oli tehdä itselleen työkalut. Toisessa vesiasiassa jäähdytettiin ja toisessa karkaistiin. Vielä tarvittiin tahko.

Seppä takoi puukkoja, kirveitä, kankia, viikatteita, sirppejä, kuokkia, talikoita, lappioita, auroja, nauloja, saranoita, tukkikeksejä, sorkkarautoja ja vaatearkkujen rautaosia. Hän kengitti hevoset ja raudoitti kärrynpyörät ja reen jalakset.

Pajanhaltija näyttäytyi miehen hahmossa, takoi pajassa, suojeli pajaa varkailta, varoitti tulipalosta. Ruumisarkun nauloihin liittyi uskomuksia. Ne piti takoa ennen muita tilauksia ja kun seppä leikkasi niitä tangosta, nähtiin seuraava kuolemantapaus siitä, miten lähelle alasinta naulat putosivat. (Weckroth)

Pitäjänseppiä palkkiot kuparirahassa 1776. Luettelosta näkee, miten kallista raaka-aine oli suhteessa työhön. Hevosen hinta vaihteli 18 kuparitaalarin varsasta 252 taalarin hyvään työhevoseen. Lehmä maksoi noin 25 taalaria.

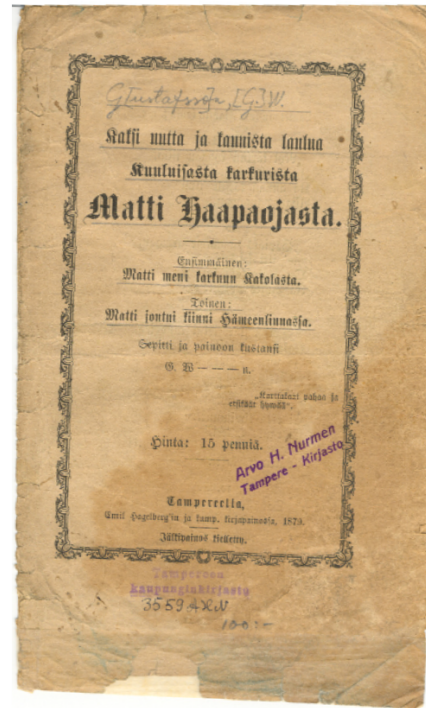
sepän raudasta tehty viikate	6 taalaria
tilaajan raudasta	1 taalaria
hevosenkenkä	3 taalaria
tilaajan rauta ja hiilet	1 taalari
puolen leiviskän auransiivet	5 taalaria 16 äyriä
tilaajan raudasta	1 taalari 16 äyriä
sirppi	1 taalari
tilaajan raudasta	16 äyriä
kirves	3 taalaria
tilaajan raudasta	1 taalari 16 äyriä
piilukirves	7 taalaria
tilaajan raudasta	2 taalaria
rautalappio	2 taalaria
tilaajan raudasta	1 taalari

1800-luvulla käsityöläiset kiersivät piiriään kerran vuodessa, mutta sepillä oli pajansa. Tavallisesti asioimaan tulleet isännät toivat apumiehen, pajamiehen, tarvittavan määrän puuta tai hiiltä ahjoa varten ja usein myös ainesraudan. Hattulan vanhan kirkon lukuisat korjaukset 1700- ja 1800-luvuilla tarjosivat sepille ja nikkareille lisäansioita.

Mestareilla oli tapana kerätä palkkojaan Tuomaan päivänä 21.12., jolloin emännät tarjosivat erilaista särvintä ja isännät ryypyt. Emännät saivat usein tuliaisiksi leipäveitsen tai kuorimapuukon. Esimerkiksi Mäntsälän Kaukalammin sepälle kertyi kerrankin kappi viljaa kutakin talon hevosenkaviota kohden, olutta ja viinaa, lampaanjalka, limppuja ja kynttilöitä. (Weckroth) Kun käsityöläiset tunnettiin uutismiehiksi

Luikkaamista ja mölinää markkinoilla

Kahdesti vuodessa, syyskuussa ja tammikuussa, Hämeenlinnan markkinoilla kohtasivat satulamaakarit, pohjalaiset vasujen ja länkien myyjät, turkiskauppiat, Tampereen kultasepät, kangasmatamit, venäläiset karamellikauppiat ja armenialaiset kangaskauppiat. Hevosia myytiin Ruotsiin ja Venäjälle asti. Eläinsuojelulautakunta kulki tarkastamassa, ettei eläimiä rääkätty. Rahvas huvitteli karuselleissa, katseli silmäkääntötemppeja, nuorallatanssijoita, panoraamoja ym. Meno oli kova, viinaa kului. (Poutanen: Hämeen härkätie) Sanomalehti Hämäläinen: "Kummallista on muuten nähdä ja kuulla sitä luikkaamista ja mölinää, jota meidän oma maakansa markkinoilla piti, kummallista erittäin sen vuoksi, että ihmiset, jotka muuten ovat hiljaisia ja mykät kuin mateet, katsovat asiakseen markkinoilla teuhata ja kirkua ja ulvoa kuin sudet."

28.

Tammimarkkinoilla 1879, samoihin aikoihin kun Vilhelmiinan Jalma-ri syntyi, jäi Hämeenlinnan markkinoilla kiinni Kakolasta karannut ryöstömurhaaja, "kolmikynäräinen" Matti Haapoja Ylistarolta. Haapoja kauppaasi hevosta ex-kaartilaisena salanimellä Isak Jaakonpoika Kauris. Torilla arkkiviisun tekijä sattui juuri laulamaan uutta viisua Matti Haapojasta:

- w.1. Nyt tartun kynään kiini, / Ja rupeen kirjoittaan, / Ja annan kaikill' ilmi / Asian painavan.
w.2. Häpiäks maamme armaan, / Yks' ilki sankari, / On Kakolasta / Ja pojjes pakeni.
w.3. Toi sankar' istui raudoiss' / Kakolan kopissa, / Ja wuowingissa toisess' / Kalterin takana.
w.4. Ei estä kiwimuuri / Ei rauta kalteri, / Waan walwo walpast' juuri! / Wartia tarkasti.
w.5. Sahalla särki raudat, / Ja kalterit tukevat; / Lienekö kukaan auttan' / Hänt' pako matkallaan.
w.6. Ikkunast' alas laski, / Sumuisell' aamulla; / Ei peljän ruunun wahtii, / Ei pyssyn luotia.
w.7. Tää oli neljäs kerta, / Kuin itsens irrotti, / Toi Matti Haapa oja, / Uljasti karkaisi.
w.8. Menneellä wuosi luwull' / Hän jätti Kakolan / Ohkaisell' wanki puwull' / Pois lähti juoksemaan.
w.9. Mitäs toi Matti meinas, / Kuin lähti karkaamaan? / Ken ties ei ollut reidas; / Wiell' kaikki asian.
w.10. Taisipa mieleen muistuu / Matilla morsian, / Hän ajoi että truiskuu, / Ton kauas Pohjolaan.
w.11. Jo ennen monta kertaa / On ruunun linnasta, / Toi Matti Haapa oja, / Pois päässyt karkaamaan.
w.12. Sanoiko Matti teillen, / Hyvästi wartiat? / Kun Österholmi ennen, / Fiantin seurassa.
w.13. Nyt ompi Matin maine, / Kuuluinen Suomessa, / Kun jätti wartijainen, / Kakolan komean.
w.14. Ei tykän' Matti olla, / Kakolan linnassa, / Ei wiettää Joulun juhlaa, / Kalterin takana.
w.15. Ken tiesi missä Matti, / On aikans kuluttan, / Ei Kakolan mäen mahti, / Hänt' ole nähdä saan'.
w.16. Waan ehkä wielä kerran, / On Matti paulassa; / Ja saapi istua kerran, / Toi rauta kaulassa.
w.17. Se seisoi sanomissa, / Ken Matin kiini saa; / Niin kolme sataa markkaa, / On hällen palkkana.
w.18. Ikuinen kaplatsuuni, / Oil' Matin tuomio, / Ja Kakolan mäen muuri, / Oil' hällen asunto.
w.19. Sanomiss onpi sanot' / Muoto ja mittakin, / Ja tarkasti myös kerrot' / Sen tuntomerkitkin.
w.20. Kolmea kyynärätä, / On mitta Matilla, / Ja musta tukka päässä, / Silmä ripseet walkiat.
w.21. Putonnut pojjes suusta, / On kaksi hammasta, / Ylhäältä leuka luusta, / Se merkki on Matilla.
w.22. Näin sanoi Sutki, / kuuluisa karkuri, / Ei estä kiwi muuri, / Ei rauta kalteri.
w.23. Woi että linnan loukos! / Pysyisit ilkiät! / Sill' rehellen joukos, / Ne pahaa tekewät.
w.24. Hyvästi sanon teillen! / Kakolan wartijat, / Jos Matti tuodaan jälle, / Niin perään katsokaat.
(Lauletaan kuin Fiantin laulu j.n.e.)

Markkinavieras (Se oli Koivunieni, / Kotoisin Kyröstä, / Kun antoi Matin ilmi.) oli kuullut ainakin säkeistöt 20 ja 21 ja tunnisti hevoskauppiaan Haapojaksi.

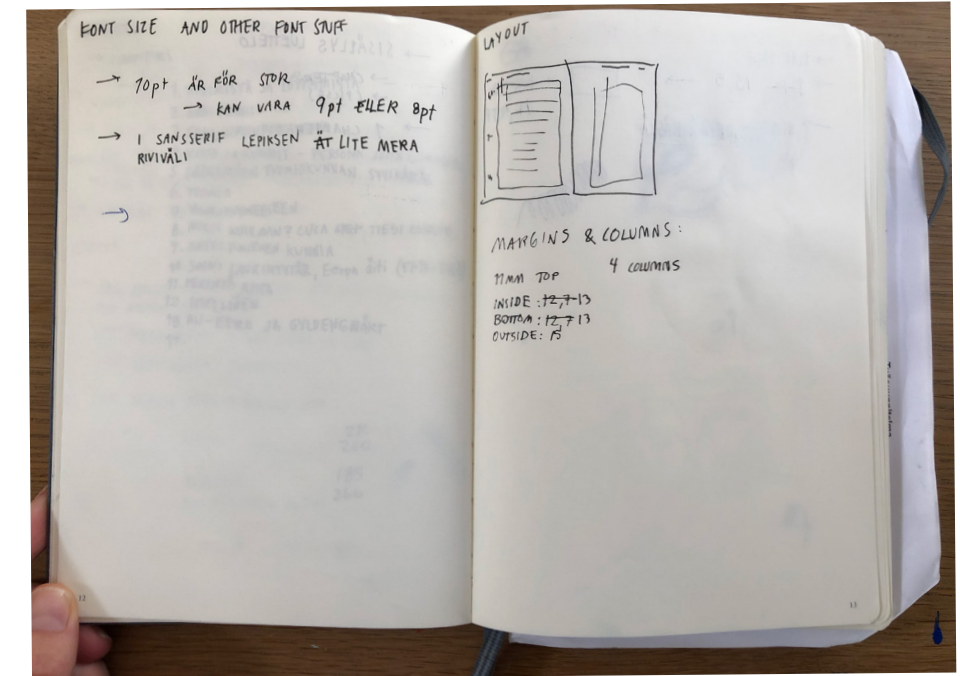
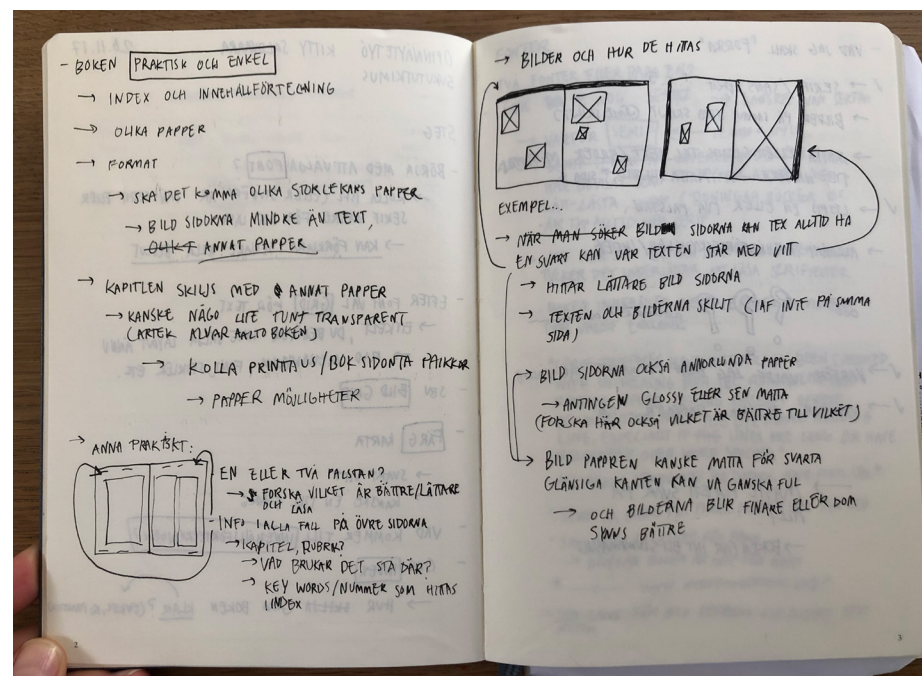
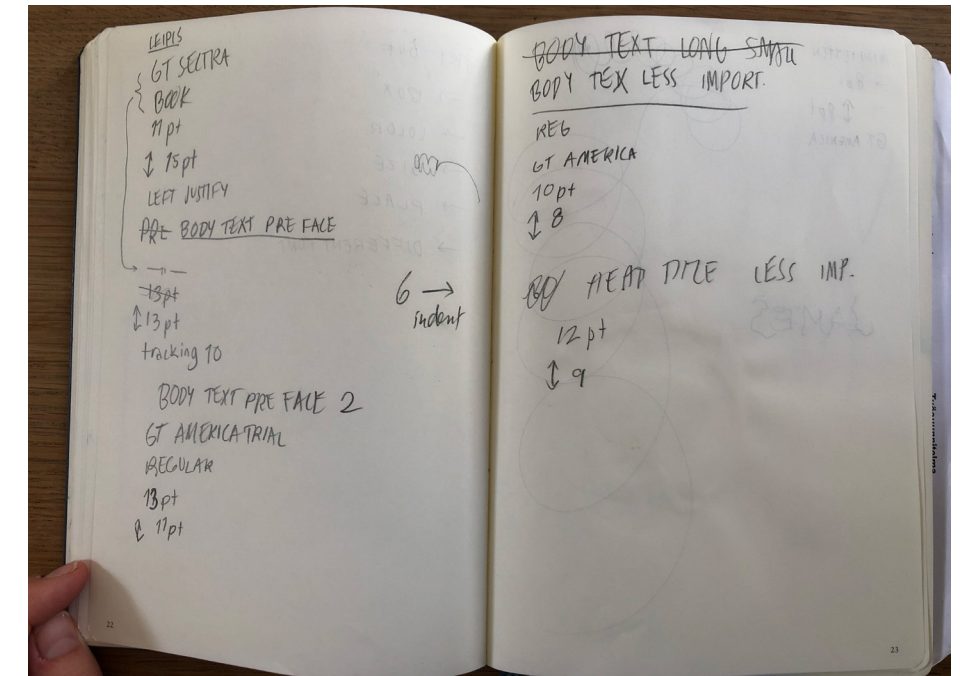
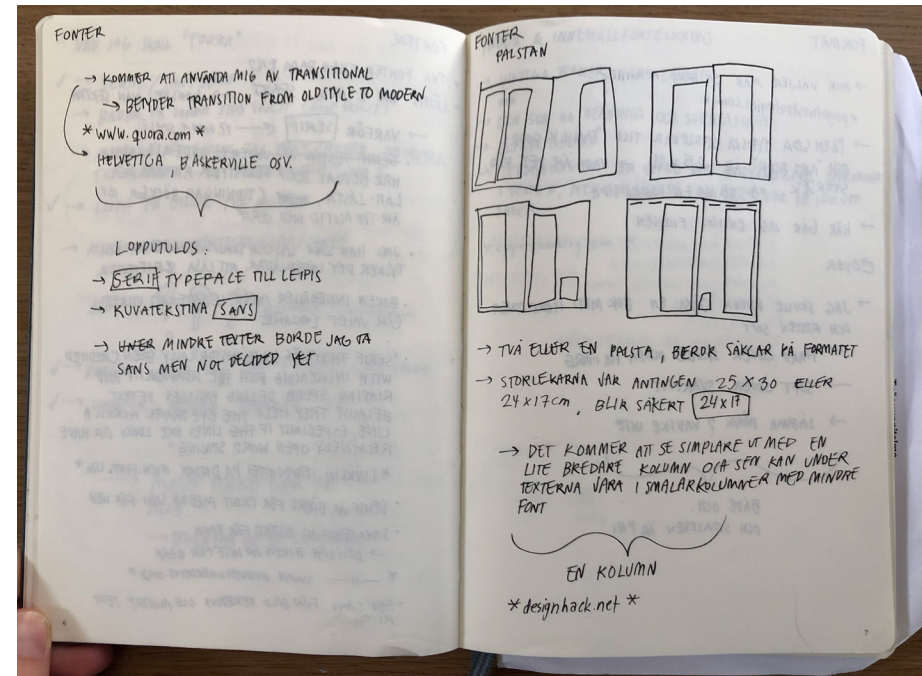
3.4 Sommittelu

Luonnostelu

Olin nyt päättänyt kirjan koon ja fontit. Seuraavaksi vuorossa oli palstoitus ja palstojen leveys ja gridi.

Samaan aikaan piti huomioida useita eri asioita: minulla oli käytössä useita erikokoisia ja erityyppisiä fontteja, Testasin erilaisia otsikkotekstetejä, kappalejakoja, fonttien pistesuuruutta, palstanleveyttä ja sivujen hahmotelmia. Tein paljon luonnoksia ennen kuin oikeat ratkaisut löytyivät.

Palauttekeskusteluissa opin muun muassa graafikko Ludovic Ballandin tyylin käyttää graafisia yllätysmomentteja tekstin rytmittäjänä. Balland pysyttelee muuten tiukasti grid-ajattelussa, mutta yllättää välillä jättämällä väliin esimerkiksi tyhjän sivun, joka antaa lukijalle hengähdystauon. Kollegani painottivat paljon sitä, että teksti pitää saada eläväksi. (Koivisto, Zambra, Ebnetter 2018)

3.5 Hakemisto

Tutkiessani hakemistoja huomasin, että ne ovat usein erittäin samankaltaisia. Ne jaetaan yleensä kahteen tai kolmeen palstaan ja niissä pyritään mahdollisimman yksinkertaiseen ilmaisuun. Hakemisto ei ole se kohta kirjasta, jossa kannattaa tehdä visuaalisia kokeiluja tai rohkeita taittoratkaisuja. Päädyin samankaltaiseen, perinteiseen, hakemistoon. Halusin sen olevan ennen kaikkea helppokäyttöinen, mutta samalla tietysti juuri tämän kirjan näköinen. (L. Romdahl 1923; Sjögren 1944; P. Er. Gadd 1948; Rewald 1988; Ireland 2012; Beil & Ruhkamp 2017)

Tein myös kirjaan kuvahakemiston. Kirjassa on paljon kuvia, mutta ne ovat siroteltuina laajan aineiston sekaan. Hakemistossa kuvat ovat pienoiskoossa ja numeroituina, jotta niitä voi selata helposti. Kuvahakemisto antaa myös kokonaiskuvan suuresta historiallisesta kuvakokoelmasta, jonka parissa kirjailija on tehnyt mittavan työn.

3.6 Kansi

Viimeinen työvaiheeni oli kannen suunnittelu. Sain paljon ajatuksia ja inspiraatiota amerikkalaisen graafikon ja kirjankansisuunnittelijan Chip Kiddin TED-talk -nauhoituksesta. Kidd (2012)

toteaa että kirjan kansi on kuin sen kasvot. Kansi antaa ensimmäisen vaikutelman sisällöstä ja se sisältää lupauksen tulevasta.

Päätin ryhtyä kannen suunnitteluun vasta sen jälkeen, kun kaikki muu materiaali oli valmista. Halusin tutustua sisältöön ja löytää kirjan tyylin, ennen kuin päättäisin miltä kansi näyttää ja tuntuu. Työn aikana pohdin useita eri vaihtoehtoja ja tein luonnostelmia, mutta pidin vakaasti kiinni päätöksestä, että kansi ei saa valmistua ennen kuin kirjan luonne on lopullisesti selvä.

Chipp Kidd kertoo saaneensa jo aikaisin koulutuksensa aikana Penn State Universityssä opettajaltaan perustavanlaatuisen neuvon: Jos kirjan nimi on omena, älä näytä kirjan kannessa omenan kuvaa, jonka alla on teksti Omena. Samaa asiaa ei pidä sanoa kuvalla tekstillä.

Kidd sanoo, että kirjan kannen suunnittelija on vastuussa kolmelle taholle: lukijalle, julkaisijalle ja ennen kaikkea kirjailijalle. Meikäläisiä-kirjaa tehdessä olen vastuussa vain kahdelle näistä, mutta vastuu on silti suuri. Lukijan tulee saada ehjä ja toimiva lukukokemus, ja kirjailijan on saatava juuri sen näköinen kirja, joka vastaa sisällön viestiä.

Meikäläisiä on sukututkimus ja sisältö on hyvin henkilökohtainen kirjailijalle. Sen kokoaminen on ollut pitkä ja työläs prosessi. Kirjan kansi, ja muu graafinen ilme, eivät saa ryöstää huomiota sisällöltä, eivätkä olla liian vaativia lukijalle. Halusin kannen ensivaikutelman olevan kaunis ja kutsuva, ja halusin sen vastaavan kirjan sisältöä.

Toimittaja, kirjailija ja editori Carla Lant (2017) kirjoittaa blogissa kirjan kannen suunnittelusta:

Muista, tämä ei ole se kohta, jossa kannattaa pihistellä. Kirjan kannen visuaalinen ilme on ensimmäinen asia, jonka lukija näkee, ja se, minkä hän kirjasta muistaa. Varmista, että kansi ammattimaisesti tehty. (Lant, 2017.)

Pohdin tarkkaan kirjan kannen ulkonäköä ja materiaalia. Halusin sen olevan jämäkkä, arvokas, mutta samalla neutraali. Kirjassa käydään läpi ihmisten elämänvaiheita, suuria tapahtumia, syntymää ja kuolemaa. Halusin kirjan ulkonäöllä ja tuntumalla viestittää kunnioitusta kaikkia siinä esiintyviä ihmisiä kohtaan.

Käytin samaa GT Sectra -fonttia kuin leipätekstissä ja otsikoissa. Otsikon kirjoitin versaalilla, jotta se olisi tarpeeksi jämäkkä ja klassisella tavalla huomiota herättävä.

Valitsin kirjan kanteen suuresta valokuvamäärästä kuvan viidestä hymyilevästä lapsesta, jotka seisovat rivissä pituusjärjestyksessä. Kuva on 40-luvun alkuvuosilta. Kansikuva on luultavasti ensimmäinen kohta, johon lukijan katse osuu kirjassa.

Siihen piti saada oikea viesti ja tunnelma. Yksi vaihtoehtoista oli kuva kartasta, mutta hylkäsin ajatuksen, koska se oli liian persoonaton. Halusin kuvan ihmisistä, mutta koska kirjassa ei ole päähenkilöä, oli valinta vaikea. Lopulta valitsin kahden kuvan väliltä. Toinen oli perinteinen, jossa äiti ja isä poseeraavat talon rappusten edessä vauva sylissä, ja toisessa kuvassa oli rivi lapsia. Valitsin kuvan lapsikatraasta. Se ei ollut yhtä perinteinen kuin kuva pariskunnasta, ja siinä oli enemmän eloa. Kuva lapsista symboloi mielestäni hyvin kirjan pääteemaa, suvun kehitystä kohti uusia sukupolvia.

Kirjan kansi on kluutattu hiekanvärillä karkealla kankaalla. Valitsin kankaan, jotta kirja tuntuisi miellyttävältä kädessä ja näyttäisi tyylikkäältä ja klassiselta.

3.7 Viimeistely

Aloitin kirjan suunnittelun syksyllä 2018 ollessani päivätöissä suunnittelutoimistossa. Luonnostelin typografian, gridin, testasin palstojen levyeyttä, kuvien asetelua ja sisällysluettelon tyyliä. Sain raakoja tekstiversiota ja irrallisia kuvia kirjan kirjoittajalta ja sijoittelin ne sivuille suunnittelemaani kehykseen. Työskentelytahtini oli silloin verkkaisempi.

Vuodenvaihteen jälkeen pääsin paneutumaan kirjantekoon todella. Silloin sain myös kirjoittajalta valmiit tekstit ja kuville osoitetut paikat. Kuvien, otsikoiden ja eri tekstityyppien avulla sain kirjaan persoonallisen oman tyylin ja kerrontaan soljuvan nuotin. Osa työvaiheista piti uusia, koska olin mat-

kan varrella pohtinut etenkin tekstihierarkiaa uusiksi. Seuraavat kuukaudet kuuluivat tekstin asettelussa kirjan sivuille. Samalla pohdin edelleen graafisia ratkaisuja ja sitä, kuinka kirja lopullisessa muodossaan näyttäytyy lukijalle.

Huhtikuun 2019 alussa kirja oli jo lähellä lopullista muotoaan ja jäljellä oli viimeistelyvaihe. Otin kodevedoksia sivuista ja tarkastin kirjan fyysistä tuntua. Korjasin myös leikkausvarat eli bleedit.

Palasin aivan alkuun ja kävin läpi jokaisen sivun erikseen. Etsin ja korjasin lyöntivirheitä, sijoittelin kuvatekstejä uudelleen, lisäsin hakemistoon kuvien numerot ja tarkastin listojen fonttikoot ja eri listakategoriat. Osa kuvista puuttui vielä tässä vaiheessa ja hankin ne kirjan kirjoittajalta. Osa sivunumeroista oli ajautunut väärille paikoille, tarkastin ne aina tehtyäni muutoksia.

Huomasin viimeistelytyön aikana että teksti sijoittuu sivulla liian keskelle, ja siirsin tekstiä kohti sivun ulkolaitaa. Karsin myös joitain matkan varrella tekemiäni visuaalisia ratkaisuja. Pääpyrkimykseni kirjan suunnittelussa on ollut saada aikaan rauhallinen ja miellyttävä lukukokemus lukijalle, ja pyrin pitämään tämän mielessä myös viimeistelyvaiheen aikana.

Lopulta kävin läpi koko valmiin materiaalin kirjan kirjoittajan kanssa ja teimme korjauksia teksteihin ja kuvatesteihin. Kirjoitimme myös yhdessä kirjan alkuun tulevan informaatio-osuuden.

Kirja oli nyt valmis painettavaksi ja jäimme kirjailijan kanssa odottamaan jännittyneinä lopputulosta.

3.8 Paino ja sidonta

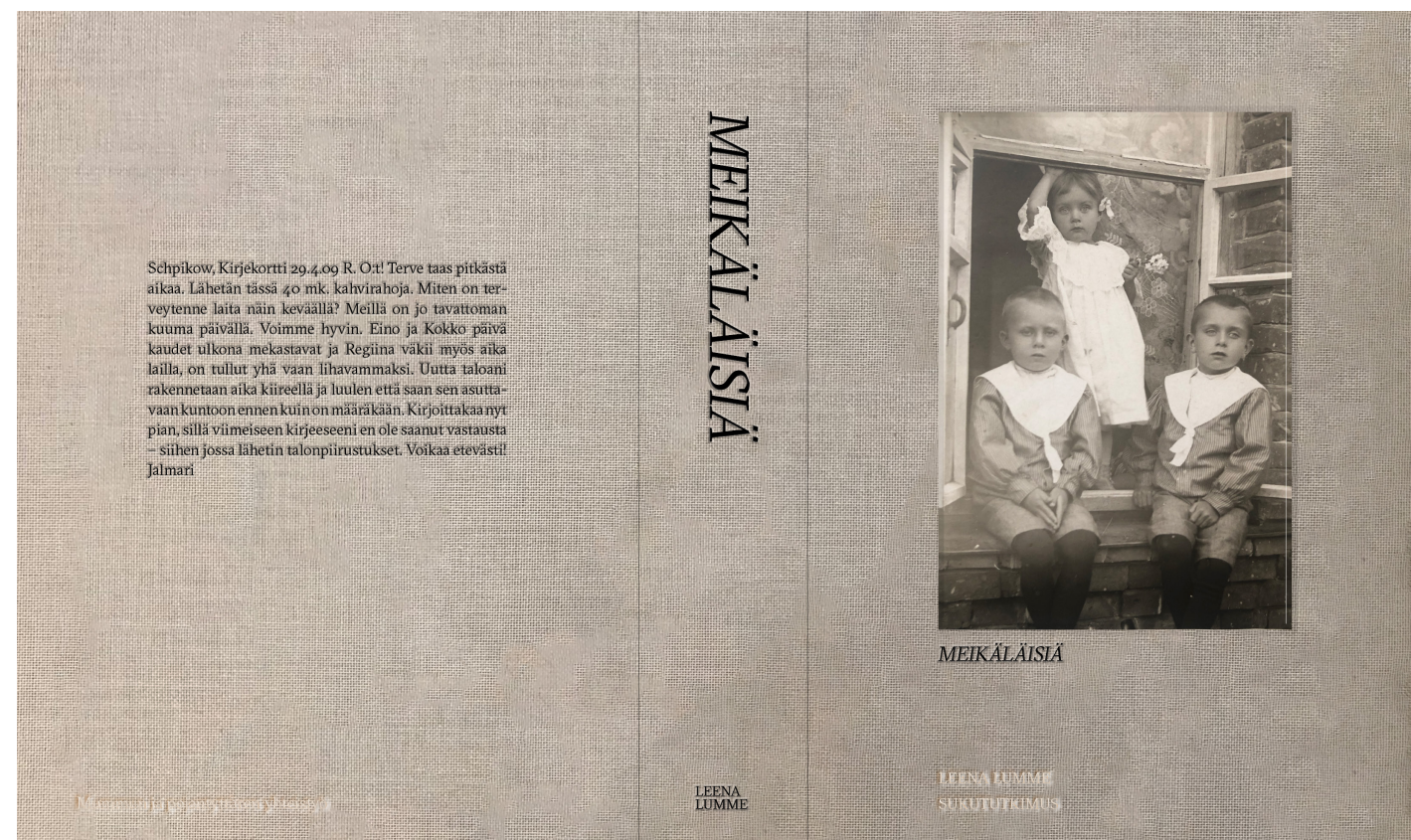
Meikäläisiä-kirjan sivujen tulostus tehdään Copy Shop nimisessä painotalossa. He tekevät yhteistyötä Kirjansitomo V. & K. Jokisen kanssa, jossa kirja sidotaan.

Kirjan sivut sidotaan ommellen ja kansi tehdään käsin, jonka jälkeen kannen tekstit kluutataan irtokirjaimilla kanteen mustalla värillä ja sokkopainauksena ilman väriä. Kirjan nimi tulee mustalla ja kirjailijan nimi sekä *sukututkimus* teksti kannessa painetaan ilman väriä. Selkään painetaan mustalla värillä kirjan ja kirjailijan nimi, ja takakannen ote on painettu mustalla. Alakulmassa teksti *Mummun ja pojantyttären yhteistyö* on painettu ilman väriä.

3. Lopputuote

Kirja valmistuu painosta toukokuussa 2019.

Kuvissa 50. ja 41., näkyy kansi leiskat ja kuva malli miltä valmis kansi tulee suurinpiirtein näyttämään. Seuraavissa kuvissa näkyy kirjan nimiösivu, motto, sisällysluettelo, ensimmäisen luvun ensimmäiset sivut, muuta kirjan sisältöä, nimi hakemisto, kuva hakemisto ja kirjan lopussa olevat muistiinpano sivut.

MEIKÄLÄISIÄ
LEENA LUMME

MUMMUN JA POJAN-
TYTTÄREN YHTEISTYÖ

Meikäläisiä, sukututkimus
Teksti: Leena Lumme
Kansi ja graafinen suunnittelu: Kitty Salovaara

- A Meikäläisiä
20-2
-
- B Eero Sohvinpoika ja Gyldenärit
20-23
-
- C Curisjerfwi Herrgård
20-22
-
- D Kurissa ja Nuhteessa
23-25
-
- E Rummunlyöjä ja Kreetta Kustaantytär
25
-
- F Flickebarn Anna
26-28
-
- G Antti Annanpoika
28-29
-
- H Maijastiina Heikintytär
30-32
-
- I Kuopus Vilhelmiina
32-33
-
- J Vilhelmiina Hämeenlinnassa
35-36
-
- K August Hjalmar
37-38
-
- L Polusteekissa Ja Vapa(A)Ehtoisena
39-40
-
- M Ukrainaan
41-42
-

- N Kauppias Wilhelmina Antintytär Lindholm
42-45
-
- O Otan ja kirjoitan taas teille
42-44
-
- P Rikas nukkuu kirkon alla, köyhä nurmen alla
44-45
-
- Q Mitä tiedän Vilhelmiinasta?
46
-
- R Valoisa aika
47-48
-
- S Neito Hulda Lumme ja Rustitil. Kust. Ad. Moijala
49
-
- T Surullinen aika
50
-
- U Koulukatu 16. Hämeenlinna
123
-
- V Christinen viimeinen koti
123
-
- W Ja niin edelleen...
123
-

A 14

Meikäläisiä

Meikäläisiä

Meikäläisiä

15 A

Oikeita ihmisiä

Etsimistä ja löytämistä - reitti rippikirjasta rippikirjaan ajassa taaksepäin. Ensin isänisä Jalmari ja isänäiti Christine, sitten isänisänäiti Vilhelmiina ja isänäidinisä Mihail, isänisänäidinisä Antti ja -äiti Maijastiina ja siitä sukupolvi sukupolvelta menneeseen.

Parasta on ollut löytää tietoja oikeista, eläneistä ihmisistä. Eero Eeronpoika haukotteli liian leveästi kirkossa ja joutui hankaluuksiin, Elin hutki naapurin Malinia ja sai Malinin kiulusta mustelmia, sakotettiin. Serkkuset Anna ja Ingeborg saivat aikaan kunnan skandaalit. Rummunlyöjä Eero Gullström, 169 cm., sai tuplaeläkkeen "erityisestä urhoollisuudesta". Nurmijärven ja Hattulan kuuluisat rosvot, "Sipoon sudet", juottivat humalaan isoisäni äidinäidin isänisän Samuli Erkinpojan, 83 v.. (Leena < Kokko < Jalmari < Vilhelmiina < Maijastiina < Heikki < Samuli.) Johan Anders Gyldenär huijasi Maijastiinan isäntää Pietari Pietarinpoikaa, Eero Hetanpoika, Iso Ero kallad, oli pakkotöissä Viaporissa ja isonenäinen ja sinisilmäinen Taavi-räätäli tuomittiin nälkävuonna 1868 Hämeenlinnan ojenuslaitokseen. Isoisäni Jalmarin isoisän pitäjänseppä Antin hushällerskakummin isännällä/elämänkumppanilla oli neljä valetukkaa, isoisäitini Vilhelmiina kävi tulihevosella Helsingissä ja tuli äkkiä takaisin (äterkom genast), mutta teki myöhemmin pitkän matkan poikansa perheen luo Ukrainan Shpikowiin. Isotätini Hulda kävi soppakoulua ja piti koulukortteeria ja isoisä Jalmari kirjoitti kauniita kirjeitä. Isoäitini Christine sisusti innokkaasti uutta kotia Kotkassa – *minä tahdon joka tuolille tyny ja pöytätukki myös. Mutta hänen elämänsä päättyi surullisesti.*

Ammattilainen tekisi vielä paljon enemmän löytöjä, kun diletanttikin saa yhtä sun toista selville - ei pelkkiä nimilistoja. Pieni, turhaltakin tuntuva tieto on ollut tärkeää kirjata muistiin. Paljon kysymysmerkkejä! Vielä voisi syventyä esimerkiksi isoisäni äidinäidin Maijastiina Heikintyttären kodin (Paasian talo Hattulan Vuohiniemessä) vaiheisiin (kaupat, verot, sukupolvien vaihdokset, syytinkisopimukset jne.) tai isoisäni äidinisän äidinisän ErikGullstömin ja hänen au-isänsä Erik Gyldenärin suvun sotilasrulliin (luetteloita) tai Akaan, Hattulan ja Hämeenlinnan käräjäpöytäkirjoihin (sakot ym.), mutta joku toinen ehkä jatkaa? Olen merkinnyt lähdeviitteet aina, kun olen muistanut. Koska tämä ei ole opinnäyte, en ole ollut aina huolellinen.

Miksi Kuhlman? Cuca tiesi Cungin mielen? Kengä kenegän sydämen?

Arvailla voi, miksi Sohvi ja Anders Erik Gyldenär yrittivät vierittää isyyden Didrik Kuhlmanin niskoille. Sietäisivät hävetä. Oliko niin, että Kuhlman oli poissa olevana sopiva syyllinen? Sohvi pysyi käräjäoikeudessa ensin Kuhlman-väitteessä ja tunnusti vasta, kun Anders Erik oli ensin tunnustanut. Oliko Sohvi luvannut olla paljastamatta Anders Erikiä? Piika totteli isäntää? Palkollissääntö vaati palvelusväeltä ehdotonta kuuliaisuutta. Pelkäsikö Sohvi? Vai rakkautta, sekaisin päästään?

Sohvin maine lienee joka tapauksessa mennyt. Entä Anders Erikin aatelismiehen maine ja kunnia? 1733 hänestä oli tullut Tiuran ratsutilan ja samana vuonna, kun Eero-vauva syntyi eli 1737 myös Kurisjärven kartanon nuori isäntä. Viisi vuotta myöhemmin hänet vihittiin aatelittoman säätyläisneiti Ulrica Catharina Ignatiuksen, nimismiehen tyttären, kanssa.

Kuhlmanhalusi puhdistaa aatelismiehen jasotilaan maineensa. Tuskin hän olisi nostonut käräjäjuttua, jos hänellä olisi ollut ”lihallista yhteyttä” Sohvin kanssa. Miehet hyvittivät yleensä au-suhteet talonpoikaisyhteisön hyväksymällä tavalla. Käräjäoikeus oli harvinaista. Kuhlmania voi kiittää – koska hän nosti oikeusjutun, löytyy esi-isistä tietoja enemmänkin.

(Kuhlmanista tämän verran: eli 1714 -1754 tai -55 ja oli siis 24-vuotias käräjien aikaan. Uudenmaan ja Hämeen rakuunarykmentin rummunlyöjä 1741, Hollantiin 1744, korpraali 1745, Uudenmaan ja Hämeen rakuunarykmentissä majoittajana 1747-50 ja kersanttina 1750-54. Naimisissa Nuutajärvellä tai Urjalassa Maria Christina Alftanin (1729-89) kanssa. Toinen lähde väittää naimattomaksi.)

Rakuuna Hasselroth tiesi, että ”heinänteko aikaan oli nähnyt kaikki kolme sängyssä täysissä pukeissa peiton päällä Kuhlman seinän puolella, Gyldenär keskellä ja Sophia sängynlaidalla”. Ryhmäseksistä ei tainnut ollut kysymys, sillä ”--- sänky oli hyvin julkinen paikka, koska kansan parissa sänky vain harvoin oli yhden ihmisen käytössä. Samassa sängyssä saattoi nukkua useita, vähintään kaksi, mutta usein jopa neljä.” (Pohjola-Vilkuna: Eros kylässä) ”Kaikki, niin miehet kuin naiset, kotiväki kuin vieraat, asuivat samassa tuvassa. Saattoihan tähän aikaan vielä säätyläisperheessäkkin tapahtua, että vieraskäyntien aikana sijoitettiin miehiä ja naisia samaan vuoteeseenkin, ja kylpiväthän

saunassakin kaikki yhdessä, ei ainoastaan oma väki, vaan naapuritkin.” (Jutikkala: Sääksmäen pitäjän historia) ”--- neidot ja nuorukaiset panivat illanvieton jälkeen maata yhteisiin siskonpeteihin. Pappiloissa ei käyty yöjalassa aitoissa tai kamareissa, mutta muuten yhdessä nukkuminen tuntuu olleen sallittua samaan tapaan kuin 1700-luvun talonpoikaisnuorten keskuudessa. Vierekkäin oltiin aina niin pappilassa kuin pirtissäkin eikä intiimimpi kanssakäyminen yleensä tullut kysymykseen.” (Vainio-Korhonen – Lahtinen: Lemmen ilot ja sydämen salat)

Rippikirjaan pappi oli kirjannut Eeron isäksi trumslagare Dieteric Kuhlmanin kasteen yhteydessä. Pappi ei korjannut merkintää käräjien jälkeen. Vielä rippikirjassa vuosilta 1759-61 (Kurisjärvi, inhysesjon) trums. Erich eli rummunlyöjä Eeromme on vielä 22-24 -vuotiaana papin kirjaamana Didricsson. Myöhemmissä rippikirjoissa hänet oli korjattu Anderssoniksi, Andersinpojaksi, sitten Gullströmiksi (sotilasnimi).

Aatelismiehen kunnia?

Aateluteen liitettiin perinteisesti tietyt hyveet, jotka liittyivät kristinuskoon ja isännän vastuuseen. Näitä olivat rohkeus, uskollisuus ja oikeudenmukaisuus. 1600-luvun sotasankari oli karkea ja nyt ihan teena oli yhä enemmän sivistynyt käytös. ”Kunnia” kuului niin kiinteästi nimenomaan sotilassäädyn yhteisiin piirteisiin, että koko säätyä oli tapana kutsua ”kunnian säädyksi” (äroståndet). (Parland-von Essen: Aatelin elämäntapa) Kopeus ja ylpeys katsottiin 1700-luvun aateliselle kuuluviksi ominaisuuksiksi. Kiehahtava veri osoitti jaloa soturiluonnetta.

Tässä oikeusjutussa ei ihmetytä Sohvi-piian (27 v.) kohtelu, vaan se että korpraali A. E. Gyldenär (28 v.) vyörytti häpeän ja vastuun toisen aatelissotilaan, rummunlyöjä D. J. Kuhlmanin (24 v.), niskaan. Mikä mätämuna! Kaarle XI:n julistus, erityisesti osoitettu aatelille: ”Mikään ei voi vahingottaa pahemmin kunniallista miestä kuin omalla puolella oleva kotimainen panettelija tai parjaaja, jonkalaisen päälle käymäksi voi joutua niin ylempi kuin alempi henkilö.” (Sarkamo)

Piispa Anders Rydelius vuonna 1721: ” --- soturien ja kavaljeerien kesken jo kauan yleisinä vallinneet tavat olla kärsimättä karpästä

Myöhempää kohtaloa ei tunneta. (Carpelan ja August Ramsay: Espoo II).

28 päivää vesi-leipärangaistuksena oli maksimi. Maastakarkoitus? Itämaa eli Suomi kuului valtakuntaan. Eikö Suomeenkaan ja Leppävaaraan ollut enää tulemista? Minne joutui ajattelematon, höpsö Anna? Maasta karkotettu menetti paitsi kansalaisoikeutensa myös sukunastusoikeutensa. Karkotettu kansalainen oli kansalaisena kuollut yksilö, civiliter mortuus. (Wirilander: Herrasväkeä. Suomen säätyläistö 1721-1870) Mitä mietti kapteeni Hochmuth? Entä farfar Konrad ja isä Anders, jos olivat vielä elossa? Oliko Johan-sedästä ja Elin-tädin Horneista apua? Oliko Annalla ja Hochmuthilla lapsia? Mutta tiedämme, minkä näköinen on kaukainen esititimme ollut! Valtava nenä, isot siniset silmät, alahuuli törröllään ja kapeat kasvot. *"En viss likhet med drottning Kristina."*

Kustaa II Adolf hallitsi 1611-32, tytär Kristina 1632-1654, sitten hänen serkkunsa, isän sisarenpoika Kaarle X Kustaa, Annan sanoin "min broder Karl". Joten vuonna 1658, kun Anna heilutteli pistoolia ja esiintyi kuningattarena, Kristina oli luopunut kruunusta neljä vuotta aikaisemmin, kääntynyt katoliseksi ja eli Roomassa. Kristina kyllä kävi samoihin aikoihin Ruotsissa ja nimenomaan valtiopäiväkaupunki Norrköpingissä. Kruunusta luovuttuaan oli Kristinakin lähtenyt maasta mieheksi pukeutuneena ollakseen herättämättä huomiota.

Kaarle X Kustaa hallitsi 1654-60, Kaarle XI 1660-97, Kaarle XII 1697-1718.

5. Drottning Kristina, Kuningatar Kristina

Huisu Hilma, Pulla-Olka, Venttaa-Kalle, Rotta-Niko

Hattulalaisten muisteluja on hauska lukea. Rikasta kieltä, hienoja paikannimiä (Salakavalanniitty, Kultakallio, Köyhäinmäki, Verioja, Nihattula, Rievetintie, Riivarinperä, Koliseva, Niarotinmäki, Seitsenlampi, Ilonpisara, Vihastenlähde, Ryssä Matin saari jne), monenlaisia ihmisiä ja kutsumanimiä (hosuva piika Huisu Hilma, isonenäinen, ringeliä soittava Lotskoipi: "Nenäni on ollut ennen suurempi, mutta tuuli vei", Kohmeloäijä, jonka kauppatavara mahtui kahteen kenkälaatikkoon: "Olis nuppei nappei hakaneuloi ongenkoukkui, väärii ja mustii", kiivas Lenka-Santra kulki toinen jalka koukussa toisen jalan polveen tukien: "Pois Hattulan vaivaisten tieltä!", Ahhah-pappa ja pieni, partainen Pullerin Kalle, kulkijoita. Kalle jakeli tytöille keksimiään terveisiä pojilta, joilla oli niin ja niin monta lypsävää. Mitä paremmin Kallea kestittiin, sitä rikkaammista taloista tuli terveiset ja aina lopuksi: "Halvialan sokee löökkynäkin lähetti teille telveisiä." Kalle varmisti kahvit ja yösijan, kun esittäytyi sukulaiseksi. "Poika se ajoi punaluunalla, ai luunalla, ai luunalla ja valjat ne välähteli", lauloi Kalle. Kallea vietiin vesikelkalla putkaan: "Poliisilla ajetaan, sikalia poltetaan!" Kaikki Pulleri-Kallen laulut eivät ole sopineet julkaistaviksi. Rengit Just Väinö ja Vass Väinö, Pulla-Olka, Karitsan morsian, Musta Miina, Kakka-Löövi. Kouvalan Tallukka-Hermanni, joka teki kankaisia talvijalkineita ja vei monta kertaa Silja-morsiamensa vihille, mutta sanoi joka kerran "ei" ratkaisevalla hetkellä. Hermanni oli kova kahvinjuoja. "Maistuiko kahvi?" "Ei sitä nyt ensimmäisestä kupillisesta osaa sanoa," vastasi Hermanni. Mutkan Eetla ja Pirttilän Olga, verenseisauttaja ja hevosten ähkyn parantaja, Kuppari-Opper, Venttaa-Kalle, Manasse-parantaja, lumppurit Äijä-Heikki ja Tenu-Kanerva, talojen rakentaja huutolais-Gustaava, keksijä Vihtori Ahonen, Lento-Jussi, Taikina-Jussi, ystävykset Mykkä-Aku ja sokea Zansenin pappa, huutolaispoika Emil Aaltonen, josta tuli suutari Nihattulaan ja sitten kenkätehtailija Tampereelle. Lenkerillä eli Kallella eli Rouskalla oli pituutta lähes neljä kyynärää (noin 180 cm) ja leveyttä puoli syltä (noin 90 cm). Lenkeriä ja hänen kahta väkivahvaa veljeään, Heikkiä ja Rotta-Nikoa, palkattiin turvamiehiksi Turun matkalle rosvojen varalle. Kustaa Kelli oikaisi uimalla järvien yli mieluummin kuin kiersi ne. Kustaa oli uinut Renkajärven päästä päähän. Venäläinen Sudenulvoja matki niin hyvin suden ulvontaa, että lähistöllä olivat sudet tulivat ääntä kohti ja pyssymiehet saivat niitä kellistettyä.

"--- matkustin ulos kaupungista lukashi (sudenajaja) Iivana Pakljan kanssa, joka kuletti porsasta reessään. --- Porsas eli oikeammin sanoen sika, jota ei saatu kuuluvilla huudoilla viettelemään susia, päästi ai-noastaan muutaman heikon röhkäyksen. --- pyysin Iivanaa ulvomaan. Ja ajatelkaas kummastustamme, kun sudet huolimatta äskeisistä laukauksistamme, vastasivat yhteen ääneen." (Onni Wetterhoff: Saloilta ja vesiltä) Matokuningas osti matoja ja kauppasi hengellisiä kirjoja. (Tuomenvirta)

Kosken kylän Fanni-emäntä lauloi Raamattua ja saman kylän Ylitalon emäntä Veetriika (Fredrika) Adolfintyttären lauloi rinkilaulua:

Olisin muuton valkoinen likka, mut päiv on mun ruskottanu.
Päivien ruskon punalla olen poikia uskottanu.
Keinun keskuslauralla oli korttispeluria.
Ylävintin kamarissa oli likalla priiaria.
Tuu sinä kultani markkinoille, sieltä mä sinun löyrän.
Niin minä laitan koriaks sen kahvituvan pöyrän.
Aurinko nousee ja illalla laskee ja paistaa niin punasesti.
Toi oli likan oma kulta, kun jutteli sulosesti.

Vilhelmiinan Heta-kummin pojantytär Veetriika kertoi Aatolfi Seterholmasta: "Kraatari ja pelimanni oli hyvä laulaja ja suuri koiranleuka". Tämä Tenhiälän pitäjänräätäli Johan Sederholmin poika Adolf Johan (*1790) alkoi kiinnostaa, koska huomasin, että hänen äitinsä nimi oli Brita Kaisa Gullström. En ole saanut selville, onko hän meidän Gullströmejä, mutta kertomisen arvoinen juttu Seterholmasta oli sanomalehti Hämäläisessä 1877: "Vanhin mies oli yli 88 ajastaan. Tämä oli entinen Kraatari Adolf Sederholm, jonka taito viulun soitannossa on ollut hyvä ja puheensa sukkeluus erinomainen. Kuin hän nuoruutensa päivinä kerran Hämeenlinnan torilla oli soitellut peliänsä, niin väki rupesi hyppelemään ja hevoiset loiskimaan. Pormestari kutsutti vainajan siitä raastupaan. Kaupungin palvelia pyyti hänen raastuvan päälle. Käsky tuli puustavillisesti (kirjaimellisesti) täytetyksi. Määrättyinä hetkenä oli hän mennyt tikapuita myöden ylös ja istui katolla pelinsä kanssa. Asia tuli esiin ja mies kutsuttiin alas. Häneltä kysyttiin mitä varten hän raastuvan "päälle" meni. Hän vakuutti todistajan läsnä ollessa tulleen- sa sinne käsketyksi. Vanhuutensa päivinä hän oli sokiana ja hoidettiin

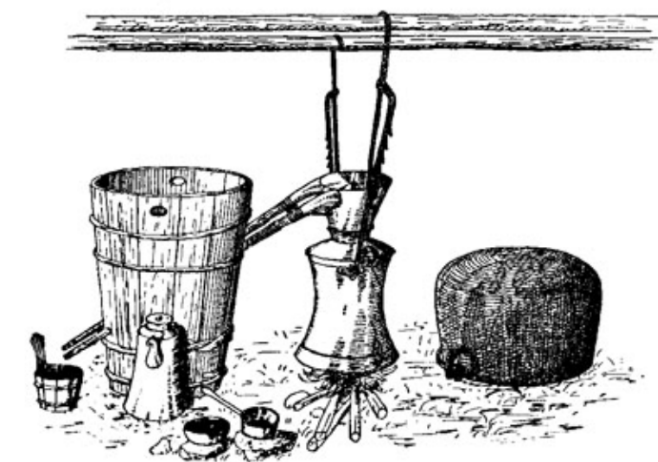
Vilhelmiina Hämeen- linnassa

Inflyttade 1864 (Hämeenlinnan kaupunkiseurakuntaan muuttaneet 1840-66): *18.11. pigan Mina Andersdr Lindholm Hattulasta, Luolajan Kanungista*. Vilhelmiina oli nyt täysi-ikäinen ja sai päättää asioistaan. Uusi työpaikka oli jo selvillä?

18.11.1864

Hämeen Sanomat Vilhelmiinan saapumispäivänä: "Talvi on vakaantunut ja lunta on tullut hyväksi keliksi takamailla. Korkein pakkanen täällä on ollut 17 ast. Cels. Mutta nyt koko viikon on ilma ollut aivan suloinen, kolmen neljän asteen kylmä. --- Torihintojen vertailussa Helsingin hinnat ovat yleensä kalliimpia kuin Hämeenlinnassa ja Turussa, mutta paloviina on kalleinta Hämeenlinnassa (3 markkaa 60 penniä)." Helsinki-Hämeenlinnan Rautatien Junain Aika Taulu on etusivulla: "Ylösmatkalla ja Alasmatkalla Matkustajain junat wiipyvät asemapaikoissa ainoastaan yhden eli kaksi minutia, paitsi Hyvingässä, jossa ne Wiipyvät kymmenen minutia".

Helsingin-Riihimäen-Hämeenlinnan rata oli avattu 1862. Matka Hämeenlinnasta Helsinkiin kesti kuusi ja puoli tuntia. Juna kulki 25 km tunnissa. Lemminkäiseksi ristitty veturi veti matkustajavaunua ja muutamia tavaravaunuja. Asemarakennuksessa oli I-, II- ja III-luokan odotussalit säädyn mukaan. Vielä minunkin lapsuudessa oli ainakin ykkös- ja kakkosluokat.

33. Viinapannu

170

Meikäläisiä

21.

21.
Itäusmalainen kartanotyttö,
pukeutuneena luultavasti
talonpoikaisemännän pukuun.

22.
Talonpojanväkeä Säskylästä.

Kuopus Vilhelmiina

171

22.

Naisihminen Sophia tunnusti myös heti tämän jälkeen totuuden / *kom ock straxt derpå*, että korpraali G. eikä kukaan muu oli isä hänen lapselleen, vaikka hän myönsikin päätyneensä tunnustamaan (lapsen) Kuhlmanin niskoille, niin että se olisi ristitty (Kuhlmanin) tietämättä hänen nimiinsä. Sitten Sophia oli pelännyt kaksinkertaista rangaistusta / *fruchtan för dubbelt straff ja rukoili polvillaan anteeksiantoa / bedandes i dy* (mudassa, maassa) om förlåtelse.

Valan vannomiseen käsi Raamatulla ei suhtauduttu 1700-luvulla kevytmielisesti. Väärä vala merkitsi valapattona elämistä. Se oli itsensä kiroamista Jumalan edessä. Taivasosuuden menettäminen ja helvetin tuli oli todellinen pelote. Usein mies, joka oli oikeudessa määrätty vannomaan syyttömyytensä, tekikin valan sijasta tunnustuksen ja myönsi olevansa lapsen isä.

Hengellisen esivallan tehokkaimpia keinoja pitää seurakunta kurissa oli ehtoolliskielto, joka sulki ihmisen seurakunnan ulkopuolelle. Se oli häpeä. Ripille tulijalta edellytettiin aidosti katuvaa mieltä. Jos huhuttiin esimerkiksi salavuoteudesta, määrättiin ehtoolliskielto siihen asti, kunnes käräjät joko totesivat syyttömäksi tai rankaisivat rikoksesta. Ehtoollinen oli pakollinen kerran vuodessa. Kolme – neljä kertaa oli suositeltava määrä. (Kietäväinen: Erityinen ystävyys) Kirkkoon oli kaikkien kuuluttava.

Tuomio

Kruununnimismies Anders Stackelberg ja lautamiehet (paikkakunnan hyvämaineisia talonpoikia, enintään 12 ja paikalla piti olla seitsemän) julistivat tuomion. Koska edeltävästä tutkimuksesta kävi ilmi, että ei ainoastaan naimaton korpraali jalosukuinen Anders Erik Gyldenär vaan myös naimaton naisihminen Sophia Larsdotter Tiurasta kumpikin omasta vapaasta tahdostaan olivat myöntäneet ja tunnustaneet harjoittaneensa keskenään luvatonta lihallista yhteyttä ja syyllistyneet salavuoteuteen / *frijwilleligen tillstådt och bekiänt sig hafwa med hwarannan olofl: kiötzig beblandelse ofwat och lönskeläger begådt* sinä aikana kun Sophia palveli korpraalin luona hänen ratsutilallaan Tiurassa, mistä Sophia oli tullut raskaaksi siitä poikalapsesta, jonka hän synnytti 7.3.1737 ja joka on nimeltään Erick sekä nyt oli elossa / *hwaraf Sophia är hafvande worden med det Piltebarn som hon d: 7 Martii framfödt och heter Erick samt nu skall lefva*. Rummunlyöjä, jalosukuinen Didric Johan Kuhlman vapautettiin kaikesta yhteydestä Sophiaan.

Niinpä katsoi oikeus Pahanteonkaaren 53 luvun pykälien 1 ja 4 nojalla sakottaa korpraali Gyldenäriä, joka on maannut piikansa, 20 taalerilla hopearahassa, ja Sophiada edellä mainitun kaaren 53 luvun 1 pykälän nojalla 5 taaleria samaa rahaa sekä että kumpaisenkin oli kärsittävä 1 sunnuntain kirkkorangaistus Akaan pitäjänkirkossa, jonka alueella Tiura sijaitsi. Lautakunta vakuutti, ettei kumpainenkaan aikaisemmin ollut syyllistynyt salavuoteuteen. Määrättiin lisäksi korpraali Gyldenär suorittamaan vuosittain 1 tynnyriä rukiita lapsenruokoksi siihen asti, kun lapsi kykeni ruokkimaan ja elättämään itsensä. (Kolmella ruistynnyrillä ruokki perheen vuoden ajan. Siis kunnan elatusmaksu.) Kun korpraali Gyldenär valitti heikkoja elinehtojaan, ettei hän kyennyt suoriutumaan hänelle langetetusta sakkosummasta, vaan pyysi saada istua ne vankeutena ...epäselvää... ja velkaa, niin että hän ei saattanut rahasakosta suoriutua, enempää nyt kuin Sophiakaan, joka oli köyhä palkkapiika. Siksi ja mainitun lain 3 § nojalla tuli korpraali Gyldenärin istua 1 kk ja Sophian 7 pv vankeudessa, *dock utan vatten och bröd* eli vain vettä ja suolatonta leipää.

Anders Erik G:n kuukauden tuplatuomion luulin merkitsevän sitä, että hän ei ollut ensikertalainen. "Uusiminen kaksinkertaisti ja

saivat äänioikeuden kolmansina maailmassa ja ensimmäisinä Euroopassa. Eduskuntaan valittiin maailman ensimmäiset naisparlamentaarikot. - Isotätini diakonissa Anna Leskinen kirjoitti pieneen muistikirjaansa: "15/3 Olin ensi kertaa äänestämässä."

Vaalilippu oli suuri arkki, johon piti vetää viiva oikeaan ruutuun. Äänestäjille oli varattu punaiset kynät. Eduskuntaan valittiin 19 naista. Esimerkiksi Ranskassa naiset äänestivät ensimmäisen kerran vasta 1945, Italiassa 1946 ja Kreikassa 1952, mutta meillä ensimmäisinä Euroopassa. (Weckroth)

Kianto: "Pitkän pöydän takana istui neljä-viisi henkilöä, vaalilautakunnan jäseniä. Johtajana näkyi toimivan nuori pitkäkaulainen kansakoulunopettaja, jolla oli rillilasit nenän päässä. Poliisikonstaapeli Pirhonen seiso keskempänä lattiaa eriskummallisen laitoksen vieressä. Hyvin näyttivät kaikki olevan virantärkeitä, konstaapeli käytökseltään koppava kuin mikä kuvernööri. --- Riikakin itseksensä mietiskeli. "Jutkautan minä punaisen viirun, oikein paksun ja sakkian. Saapi Venähen keisari nähä, miten Suomen akan sappi paisuu, kun on leipä laiha". (Punainen viiva)

59.
Hämeenlinnassa
vuoden 1907 vaali-
en äänet laskettiin
kaupungintalon
komeassa salissa.

Rahvaan lapset kastettiin enimmäkseen kirkossa, aatelislapset kotona. - Rengon kirkko on ollut keskiajasta alkaen pyhiinvaeltajien pyhättö.

Edelfeltin maalauksessa Ristiäissaatto vauva on nuoren naisen sylissä. Siinä istuu siis kummi, ei äiti kuten olen luullut. Vesitse siinäkin ollaan matkalla kirkkoon. Tavallisesti lapsella oli vanhemmat kummit (mies ja nainen) ja nuoremmat kummit (mies ja nainen) ja usein vielä muitakin kummeja, myöhemmin vähemmän. Venäjällä Nabokovin vanhemmatkin seurasivat lapsensa kastamista "puoliavoimen oven raosta, jonka taakse vanha tapa vaati vanhempia vetäytymään". (Puhu, muisti)

Paasian talo ja Haapalan torppa

Maijastiinan isä oli Maijastiinan syntyessä Paasian talon Haapalan torpan torppari Heikki Samulinpoika ja myöhemmin Paasian talon talonpoika, talollinen.

Kaikuja Hämeestä IX: "Hämeen maaseudulla oli kaksi yhteiskunnallisesti erilaista piiriä: toiselta puolen kartanot 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alussa muodostuneine irrallisine ja muuttelvaisine torppariväestöineen, toiselta puolen vanhoilliset kylät, joissa perinnäiset tavat elivät vahvempina ja kylän asukkaita toisiinsa liittävät siteet säilyivät isonjaonkin jälkeen monessa muodossa ja joissa huomattavimman osan omistamattomasta luokasta muodostivat talojen ruoassa olevat rengit ja piiat." (Hämäläisen osakunnan julkaisu 1929)

Talonpoikaistorppien synty oli toisenlainen kuin kartanotorppien. Talonpoikaistorppari oli uudisraivaaja ja maanviljelijä ja vasta toissijaisesti sen talon työmies, johon torppa kuului. Kuningas Adolf Fredrik oli antanut vuonna 1767 oikeuden perustaa torppia talojen nuorempia poikia varten. Pojat ja vävyt raivasivat metsämailla perintötorppia, jotka kuuluivat päätilaan, mutta niistä ei maksettu vuokraa eikä ollut taksvärkkivelvollisuuksia. (Weckroth)

Vuokratorppia alettiin perustaa myöhemmin. Kartanonomistaja perusti torppia saadakseen työvoimaa. Silloin torppari oli vuokraviljelijä, joka viljeli osaa suuremmasta maatilasta. Torpparit maksoivat torppansa vuokran maanomistajalle tekemällä päivätöitä eli taksvärkkiä vuokranantajansa tilalla. Vuokrasopimukset olivat hyvin vaihtelevia.

Jaakkolan/Jacolan ja Paasian taloissa isännöi ensin vanhaisäntä Samuli Erkinpoika ja sitten kolmanneksi vanhin poika Bond Jussi Samulinpoika. Toiseksi vanhin Matti on kadonnut rippikirjan sivuilta – kotivävyksi jonnekin? Pojista vanhin, Maijastiinan isä Heikki perheineen oli ensin Haapalan torpassa ja myöhemmin myös vanhemmat/isovanhemmat Samuli ja Maija. Nuorin Iisakki on ensin Haapalan torpan renki ja sitten perheineen Kalliomäen torpassa. Maijastiinan perhe löytyy taas Paasian talosta myöhemmin, isäntänä vanhimman tyttären Ulla Kaisan mies Immo ja isä Heikki vuorostaan vanhana isäntänä. Veljekset vaihtoivat taloa ja torppia. Olisiko niin, että Jussista tuli Paasian isäntä ennen vanhempaa veljeänsä Heikkiä, koska löysi emännän ensin? Veljesten kesken isännöisyys voitiin vaihtaa keskinäisellä sopimuksella, joten isäntä ei aina ollut veljeksistä vanhin. (Suomalaisen arjen historia. Säätäjien Suomi)

Hattulan historia luettelee Paasian talon torppia: Haapala, Haapaniemi, Mäenpää, Mäkilä, Kalliomäki ja Kilpilampi.

Seurasaaren Niemelän torppa (1770, nykyinen tupa 1844) on Konginkankaalta. Päärakennus käsittää savutuvan, savusaunan ja maitokamarin. Tuvassa on kaksi lasi-ikkunaa ja sivuseinillä luukut, joiden kautta tuli lisää valoa ja ilmaa varsinkin silloin kun uunia lämmitettiin. Pihapiirissä on keittokota, talli, ajokaluvaja, lato ja eri henkilöiden mukaan nimettyjä aittoja, joissa pidettiin henkilökohtaista omaisuutta ja nukuttiin varhaisesta keväästä myöhäiseen syksyyn. Karjapihan puolella on navetta ja sikopahna.

Hakemisto

Nimi hakemisto

Anna sivu 15, 16, 21, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 53, 55, 57, 58, 60, 61, 74, 80, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 107, 110, 113, 118, 123, 124, 126, 127, 136, 137, 138, 139, 141, 145, 148, 149, 152, 154, 160, 195, 196, 202, 297, 308, 317, 320

Antti sivu 15, 16, 17, 19, 20, 29, 30, 95, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 112, 113, 114, 118, 119, 124, 131, 129, 141, 142, 148, 152, 153, 154, 159, 160, 162, 166, 169, 175, 190, 192, 202, 207, 208, 212, 222, 235, 236

Christine sivu 15, 16, 71, 271, 297, 298, 299, 300, 301, 303, 305, 308, 315

Eero Eeronpoika sivu 15, 76, 79, 97

Eero (Gullström?) sivu 15, 16, 17, 19, 26, 29, 30, 31, 32, 52, 57, 63, 74, 76, 79, 80, 86, 87, 90, 91, 93, 95, 97, 98, 99, 100, 101, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 113, 116, 119, 141, 152, 181, 192, 212, 247

Eero Hetanpoika sivu 15, 74, 108, 149,

Elin sivu 15, 33, 34, 35, 36, 38, 40, 57, 288

Heikki sivu 15, 29, 72, 73, 103, 107, 108, 109, 114, 123, 124, 126, 129, 131, 135, 137, 140, 152, 154, 160, 192, 203, 212, 216, 228, 276

Nimi hakemisto

Hulda sivu 15, 33, 72, 239, 241, 244, 245, 246, 248, 251, 258, 264, 270, 271, 286, 288, 297, 298, 305, 309, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 319

Ingeborg sivu 15, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 51, 64

Iso Ero sivu 17, 74, 106, 107, 109

Jalmari sivu 15, 16, 71, 72, 109, 155, 189, 241, 244, 245, 248, 251, 254, 255, 257, 259, 262, 263, 264, 265, 266, 268, 269, 270, 271, 272, 275, 276, 278, 279, 284, 288, 290, 291, 292, 293, 300, 301, 303, 304, 305, 306, 308, 309, 311, 312, 324, 325

Johan Anders Gylvendär sivu 15, 140

Leena sivu 15, 16, 236, 298

Majastiina sivu 15, 16, 120, 121, 123, 126, 127, 130, 131, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 148, 152, 153, 154, 156, 169, 172, 177, 208, 212, 213, 222

Malin sivu 15, 34, 35, 224, 238

Mihail sivu 15, 297, 298, 325

Samuli sivu 15, 123, 124, 129, 133, 134, 135

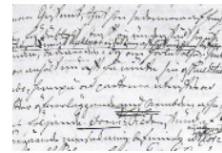
Samuli Erkinpoika sivu 15, 123, 124, 126, 129, 131, 133, 137

Vilhelmiina sivu 15, 16, 121, 169, 195, 199, 203, 204, 205, 208, 226, 227, 228, 231, 232, 233, 238, 239, 241, 243, 244, 245, 246, 248, 251, 258, 262, 270, 271, 275, 286, 288, 297, 305, 311, 312, 319

Pietari Pietarinpoika sivu 15, 140

324

Meikäläisiä

1. s.18

8. s.22

15. s.69

22. s.69

29. s.192

2. s.44

9. s.56

16. s.69

23. s.69

30. s.192

3. s.81

10. s.82

17. s.69

24. s.69

31. s.192

4. s.136

11. s.163

18. s.166

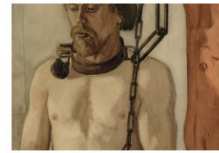
25. s.69

32. s.192

5. s.175

12. s.179

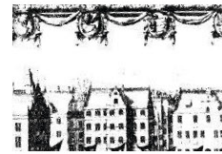
19. s.166

26. s.69

33. s.192

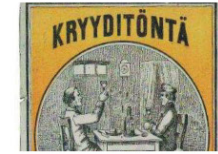
6. s.184

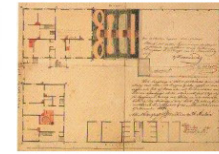
13. s.188

20. s.173

27. s.69

34. s.237

7. s.213

14. s.227

21. s.173

28. s.69

35. s.237

Kuva hakemisto

325

36. s.254

43. s.265

50. s.265

57. s.265

37. s.255

44. s.265

51. s.265

58. s.265

38. s.256

45. s.265

52. s.265

59. s.265

49. s.259

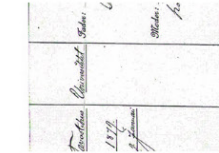
46. s.265

53. s.265

40. s.259

47. s.265

54. s.265

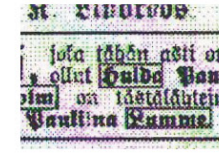
41. s.259

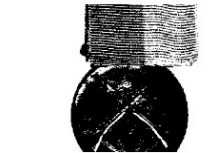
48. s.265

55. s.265

42. s.264

49. s.265

56. s.265

Lähdeluettelo

Kirjalliset ja suulliset lähteet

Anderö H, 1983. Ordbok för släktforskare. Västerås: Ica bokförlag.

Beil, R., Ruhkamp U. 2017. Pieter Hugo. London: Prestel Publishing., New York: Prestel Publishing.

Bergholm, A. 1901. Sukukirja I. Helsinki: Otava.

Castrén, J. 2012. Castrénin-suku 2012. Castrén-suku ry.

Danielson-Kalmari, J. R., 1913. Historiallisia tutkimuksia. Helsinki: Oy Weilin & Göös.

Gadd, P. ER. 1948. Slätkalender. Helsingfors: Söderström & C:o förlagsaktiebolag.

Happonen, P. 2004. Sukututkimuksen asiakirja-opas. Mikkeli: Karjala-tietokantasäätiö

Ireland, B. 2012. The New York Times 36 hours. Cologne: Taschen.

Koivisto, T., Zambra, J., Ebner. A. 2018. Esi-miehet ja kolleega. Kobra Agency. Kritiikki. 20.10.2018.

Leibovitz, A. 2008. Annie Leibovitz. London: Phaidon Press

Nothin, T. 1955. Från Branting till Erlander. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Rewald, S. 1988. Paul Klee. The Metropolitan Muesum of Art: New York.

Romdahl, A. L. 1923. Taidehistoria. Helsinki: Otava.

Rothery, G. C. 1915. The ABC of Heraldry. London: Stanley Paul & Co.

Sjögren, P. 1944. Slakten Trollets historia. Uppsala.

Schmid, H. 2016. Typography today. Japan: Seibundo Shinkosha

Oinonen, P. 2011. Kaskitulilta käräjätupaan. Jyväskylä: Omakustanne

Toikka-Karvonen, A. 1955. Kallela-Kirja. Porvoo: Wernesr Söderström Osakeyhtiö

Van Loon, H. 1938. All konst. Stockholm: Natur och kultur.

Sähköiset lähteet

Lant, C. 2017. Anatomy of a book cover. [Viitattu 2.4.2019]. Saatavissa: <https://99designs.com/blog/book-design/anatomy-of-a-book-cover/>

Kidd, C. 2012. Designing books is no laughing matter. OK, it is., Video. [Viitattu 9.4.2019]. Saatavissa: https://www.ted.com/talks/chip_kidd_designing_books_is_no_laughing_matter_ok_it_is?language=en

Kole, S. 2013. Serif vs Sans: The final battle. [Viitattu 18.10.2018]. Saatavissa: <https://www.webdesignerdepot.com/2013/03/serif-vs-sans-the-final-battle/>

Kuusiluoma, P. T. 2012. Sukuja ei ole vielä tutkitu loppuun asti [Viitattu 5.12.2018]. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-6105303>

Mtv3 uutiset. 2015. Sukututkimusten lisääntyminen [Viitattu 5.12.2018]. Saatavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/sukututkimus-siirtyi-nettiin/5532142#gs.6e8g2o>

Scribe Consulting. 2018. Serif and sans-serif fonts [Viitattu 10.10.2018] Saatavissa: <http://www.scribe.com.au/tip-w017.html>

Strizver, I. 2019. Serif vs. Sans for Text in Print. [Viitattu 16.10.2018]. Saatavissa: <https://www.fonts.com/content/learning/fontology/level-1/type-anatomy/serif-vs-sans-for-text-in-print>

Suomen sukututkimusseuran julkaisuja SSJ. 2018. [Viitattu 25.11.2018]. Saatavissa: <https://www.genealogia.fi/julkaisut>

Kuvalähteet

Kuva 1. Elena. 2018. C. HAGELSTAM bookstore in Helsinki [Viitattu: 8.10.2018] Saatavissa: <http://picdeer.com/place/274729144>

Kuva 2. Boström, H.J. 1922. Suomen kaupunkien pormestarit 1800-luvulla. I. (Turku, Porvoo, Viipuri, Naantali, Rauma, Käkisalmi, Tammisaari, Helsinki, Pori, Oulu) – sukututkimus. [Viitattu: 15.10.2018] Saatavissa: <https://cecilhagelstam.com/fi/shop/bostrom-h-j-suomen-kaupunkien-pormestarit-1800-luvulla-i-turku-porvoo-pori-oulu>

voo-viipuri-naantali-rauma-käkisalmi-tammisaari-helsinki-pori-oulu-sukututkimus/

Kuva 3. Miettinen, T. Tasavallan juuret. [Viitattu: 15.10.2018] Saatavissa: <https://www.tiedekirja.fi/default/tasavallan-juuret.html>

Kuva 4. Hagelstam, C. 2018. Today is the Night of the Arts in Helsinki and we are open until 22.00, welcome to our bookshop! [Viitattu: 8.10.2018] Saatavissa: <http://picdeer.com/place/274729144>

Kuvat 5-8. Tekijän. 2018. Konventiot esimerkkikirjoissa osa I, vanhat kirjat. [Viitattu: 15.09.2018]

Kuvat 9-12. Tekijän. 2018. Konventiot esimerkkikirjoissa osa II, uudet kirjat. [Viitattu: 15.09.2018]

Kuva 13. Domo-A Inspiration blog. 2018. [Viitattu: 07.10.2018]. Saatavissa: https://domoa.tumblr.com/post/140019284189/inzpired-get-daily-design-inspiration?is_related_post=1

Kuva 14. Thomas Bizzarri & Alain Rodriguez. 2018. [Viitattu: 07.10.2018]. Saatavissa: <https://fi.pinterest.com/pin/ARrwa-sPdBoNruonZNFYW1Je7l2DWZr8ZPiGTBbxMVj7Ooy6zko-g6eg/>

Kuva 15. Raphael Schoen. 2018. zweikommasieben Magazin #6. [Viitattu: 7.10.2018]. <https://www.zweikommasieben.com>

fi.pinterest.com/pin/ARrwa-sPdBoNruonZNFYW1Je7l2DWZr8ZPiGTBbxMVj7Ooy6zko-g6eg/

Kuva 16. Domo-A Inspiration blog. 2018. [Viitattu: 08.10.2018]. Saatavissa: <https://domoa.tumblr.com/>

Kuva 17. Tekijän. 2018. Hugo Simberg. [Viitattu: 3.10.2018].

Kuva 18. OK-RM. 2018. Family of Equivocations, Haegue Yang. [Viitattu: 7.10.2018]. Saatavissa: <http://www.ok-rm.co.uk/project/family-of-equivocations-haegue-yang>

Kuva 19. Tekijän. 2018. All konst. [Viitattu: 3.10.2018].

Kuva 20. Raphael Schoen. 2018. Young Swiss Magazine. [Viitattu: 7.10.2018]. Saatavissa: <https://www.behance.net/gallery/27906891/Young-Swiss-Magazine>

Kuva 21. Pining. 2018. [Viitattu: 7.10.2018]. Saatavissa: <https://i.pining.com/originals/6f/fo/6f/6ff06f3c07660479a5a21893c5cb6c06.png>

Kuva 22. The Gentlewoman. 2018. [Viitattu: 7.10.2018]. Saatavissa: <http://www.andreaslarsson.net/portraits.html>

Kuva 23. Vein Magazine. 2018. Córdoba Canillas Creative Agency. [Viitattu: 08.10.2018]. Saatavissa: <https://www.behance.net/gallery/19558147/VEIN-MAGAZINE>

Kuva 24. Nimetön. 2018. Marcel Breuer. [Viitattu: 5.11.2018]. Saatavissa: https://mir-s3-cdn-cf.behance.net/project_modules/max_3840/00282154940263.5977eb706d957.jpg

Kuva 25. Christian Lange. 2014. Lange liste. [Viitattu: 5.11.2018]. Saatavissa: http://www.lange-liste.de/index_en.html#Anchor1

Kuva 26. Kommak. 2018. [Viitattu: 5.11.2018]. Saatavissa: http://kommak.ch/imgs/DROPCITY/Matthieu_Visentin-DROPCITY10.jpg

Kuva 27. Louisa Gagliardi. 2011. Retro 30. [Viitattu: 5.11.2018]. Saatavissa: <http://www.louisagagliardi.com/retro.html>

Kuva 28. Tekijän. 2018. Taidehistoria. [Viitattu: 3.10.2018].

Kuva 29. Sulki and Min. 2018. Mass Studies: Exhibition Brochure. [Viitattu: 5.11.2018]. Saatavissa: <http://www.sulki-min.com/wp/beforeafter-brochure/>

Kuva 30. Henrik Nygren. 2016. The Weight of The World. [Viitattu: 5.11.2018]. Saatavissa:

<https://thisispaper.com/Henrik-Nygren-Design-Etel-Adnan>

Kuva 31. Henrik Nygren. 2015-16. Wind Upon the Face of Waters. [Viitattu: 5.11.2018]. Saatavissa: <http://www.henriknygrendesign.se/en/projects/kerber-verlag-germany/johan-willner/>

Kuva 32. 2018. Graphic Design Bot. Zwei Räume für sich allein. [Viitattu: 5.11.2018]. Saatavissa: <https://gdbot.tumblr.com/post/170536547173/designeverywhere-zwei-räume-für-sich-allein>

Kuva 33. Gerry Johansson. 2018. [Viitattu: 5.11.2018]. Saatavissa: http://www.gerryjohansson.com/page2/page61/files/_dsc9787.jpg

Kuva 34. Tekijän. 2018. All konst. [Viitattu: 3.10.2018].

Kuvat 36.-66. Omia kuvakaappauksia Meikäläisiä kirjasta. 2019. [Viitattu: 7.2.2019].